

ЖИЖНЕВИК - REVUE HEVDOMADAIRE **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 27-8(531-32) Рн: вид. XII 16 серпня 1936 р. Ціна 1 фр. 50. Prix 1 fr. 50

Париж, неділя, 16 серпня 1936 року.

Очі всього світу зараз зкеровано до Іспанії, через яку бурхливо перекочуються криваві хвилі чергового, викликаного совітською Москвою конфлікту.

Докладніші відомості про причини й перебіг горожанської війни в Іспанії читальник знайде в цьому-ж числі «Тризуба» у відділі «З міжнароднього життя». На цьому-ж місці хочемо підкреслити ту руйнуючу роль московського совітського уряду, яку він скрізь у подібних випадках відіграє і яка з особливою силою виділяється на фоні іспанських подій.

Пускаючи в рух свою нову тактику, що, на думку комуністичних московських правителів, має привести врешті до совітизації Європи, і використовуючи для того так звані «народні фронти», що знаходяться на поводі у комуністів, а через Комінтерн у тієї самої Москви, — московські большевики намагаються зараз в кількох європейських країнах зайняти дальші намічені позиції.

Коли большевикам удалося без особливого труду зорганізувати ті «народні фронти», то не так легко їм при допомозі цих фронтів заволодіти цілком керуванням країнами. Приклад того, як живі національні сили країни можуть протиставитися комуністичній небезпеці і являє собою зараз Іспанія.

Незамирена Європа, повна самих різних противенств і конфліктів, представляє для большевиків протягом усього повоєн-

ного часу благодатне поле для попису. Через те ненормальне становище совітська Москва, зручно по черзі прив'язуючись то до однієї, то до другої із країн, що стоять проти себе, або їх груп, не лише вмiла з успіхом використати ту ситуацію для втримання при житті себе самої, але ще й з невиданим нахабством провадить руйнуючу ті держави комуністичну роботу в них, і часто саме в тих країнах, з якими в дану хвилю знаходиться у приятельських стосунках.

І скрізь, де лише можна, працює так керований з Москви Комінтерн, аж поки не представиться нагода збройного виступу. І ми зараз є свідками кривавих подій в Іспанії, де комуністам, що борються в рядах «народнього фронту», Комінтерн, а то значить Москва, організовує поміч зброєю, грішми і навіть людьми з інших країн.

Іспанські події ще раз звертають нашу увагу на ту небезпеку, яку уявляє собою для миру огнище комунізму — совітська Москва. І на чергу дня, властиво, вже давно стало питання не боротьби з комунізмом по окремих країнах силами одних тих країн. У весь свій зріст встає перед світом завдання ліквідації самого огнища комунізму. Перед усіми національними силами світу стоїть питання ліквідації бази воюючого комунізму — комуністичного совітського союзу. І лише створення на його місці ряду національних держав народів, що безупину борються із московською совітською владою за своє незалежне, самостійне існування, як України, Кавказу та інших, — приведе розбурхану повоєнну Європу до справжнього, так усіми бажаного миру.

ВШАНУВАННЯ СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТИ С. ПЕТЛЮРИ НА ДЕСЯТИЛІТТЯ ЙОГО СМЕРТИ

Од власних кореспондентів.

У П о л ь щ і

В Українській Станиці в Каліші.

Щоб уможливити всім прийняти участь у жалібному святі 10-ої річниці трагічної смерті незабутнього Вождя Українського Народу, упорядчики обходин визначили день жалібної академії на 24 травня, що ви-

пачало на неділю. Рівно-ж, сподіваючись масової участі громадян і гостей, упорядчики влаштували академію в просторій світлиці старшинського касина 29 полку в Каліші. Думка була добра, бо тієї кількості гостей не можна було б прийняти в порівнюючі невеликий салі станичного театру. Салю було дослівно заповнено по береги.

О год. 20 підноситься заслona. На сцені, залитій електричним світлом, погруддя б. п. Небіжчика, удекороване бойовими прапорами та зеленню. По боках на почесній варті два юнаки в пластових одностроях.

Стишений гамір затихає зовсім. На естраду виходить голова правління Станиці полковник Литвиненко й короткою змістовною промовою відкриває академію, пропонуючи вшанувати пам'ять Небіжчика вставанням. Авдиторія в повній тиші віддає пошану. Духова оркестра 29 полку під диригентурою капітана Вояковського відіграє «Жалібний марш» Шопена.

Ишою нотою в сумовито-урочистім настрої бренить тон промови полковника Шраменка «Петлюрівщина — ідеологічний чинник у визвольній боротьбі». Всебічно висвітливши ту ідеологію, промовець каже, що в загальному хаосі боротьби в середині громадянства, коли наше розбите суспільство не знало, куди направити свої кроки в національній боротьбі, сам ворог указав, куди воно має йти. П'ять куль чекіста-ката забили Т о г о що носив у своїх грудях нашу національну мету, — та дарма: «Петлюра вмер — живе Петлюра!»

Після промови польського гостя майора Збиневського Український Національний Хор у супроводі симфонічної оркестри 29 полку під диригентурою п. Процяя виконує «Жалібний марш» М. Лисенка. Добрі акустичні властивості салі прекрасно підкресливали мистецьке виконання цього твору. Ст. Кость-Костенко декламує свій твір «Вождеві». Наступною точкою програму йшло: «Покинь, мій синочку, ридати», Олеси-Стеценка у виконанні Українського Національного Хору. Дуже милою була поява на сцені дівочого гуртка в національних убраннях у ритмічній виконанні «Журавлів». Рівно-ж добре видало сопранове соло п. Бугримової «Засумуй, трембіто» Купчинського, та декламація Олесевого віршу «Лебідь» крашою декламаторкою школи імени С. Петлюри Г. Терлецькою. Співом «Похорон стрільця» Маковел-Колеси та «Величній пам'яті Пророка» Черкасенка-Ярославенка Українським Національним Хором — програм жалібної академії було вичерпано.

Академію закрав полк. Шраменко, запрошуючи присутніх на панахиду, що відбулася другого дня о год. 12 в Українській Станиці.

25 травня о год. 12 розпочалося складання вінків біля пропам'ятної таблиці на честь відвідин дорогим Небіжчиком табору інтернованого українського воїнства. Були вінки від усіх організацій та дивізій Армії УНР. Панахиду правив о. ігумен Борис Якубовський із дяконом Бунем при співі Українського Національного Хору. Громадянство збитими лавами стало навколо, далеке на той час від своїх щоденних турбот, вітаючи думками там, де колись із Великим Небіжчиком кувало майбутність Народу, і з особливою ясністю відчуваючи в серцях той обов'язок, для якого С. Петлюра трагічно помер на вулиці Парижу. Цілий день 25 травня пройшов під знаком особливої пошани до Небіжчика. До пізньої ночі в ілюмінованих станичних садочках стояло погруддя Небіжчика й бренили стихнені розмови громадянства. Їх зміст відомий — «Петлюра вмер — живе Петлюра!»

В Л о д з і

24 травня с. р. відбулася в Лодзі урочиста панахида по Головному Отаманові С. Петлюрі і українських вояках, полеглих за Україну. Організована вона була заходами місцевого відділу УЦК. Відправив її п.-о. Бирецький в сослуженні з іншим духовенством, сказавши перед тим коротке, але повне глибокого змісту ідейне слово. Співав мішаний хор під

орудом С. Коцика. Майже ціла українська колонія прибула на панахиду парами, в чорних убраннях і з жалібними опасками на руках, що зробило відповідне враження на оточення.

Увечері того самого дня у великій салі місцевої УМСА відбулася урочиста академія, яку в першій її частині присвячено було пам'яті вождя українського народу С. Петлюри, а в другій — пам'яті кобзаря України Т. Шевченка. Академію відкрив вступним словом голова місцевого відділу УЦК п. М. Сухотин. Чудовою до змісту доповідь про життя і чин С. Петлюри зробив п. Шандрук-Шандрушкевич. Як зміст доповіді, так і те, що її було виголошено польською мовою не мало спричинилося до популяризації ідей С. Петлюри серед чужинців, які у великій кількості були присутні на академії. Решту програму першої частини академії заповнили музично-вокальні точки: солістів пп. М. Валійської і А. Мельникова, декламації М. Федорівської, Р. Радченка, та хору під керівництвом п. М. Яроцького.

Другу частину академії було розпочато «Заповітом» Шевченка, за яким пішла доповідь п. І. Нагнибіди. Крім М. Валійської і хору, в цій частині академії взяли участь проф. С. Степів, п. К. Сомишко і п. Н. Дашкевичівна, декламуючи уривки з творів Т. Шевченка. Молодий музикант В. Кендра виконав жалібні марші Шопена і Лисенка. Чудово акомпанювала п. О. Шандрушкевичева.

В О л е к с а н д р о в і - К у я в с ь к о м у .

Відділ УЦК в Олександрові Куявському умовився свято десятиліття з дня смерті бл. пам'яті Симона Петлюри влаштувати спільно з відділом УЦК в Торуні.

Свято відбулося 1 червня с. р. На цей день було впорядковано українське кладовище, всі могили було обкладено свіжим дерном, всі хрести було помальовано, відновлено на них написи. Видатки на впорядкування могил частинно покрито було добровільними датками місцевих емігрантів.

Службу Божу було відправлено в місцевій православній каплиці. На богослуженні були присутні, крім членів відділів в Олександрові і Торуні, тако-ж і місцеві мешканці в значній кількості. З Варшави на урочистості приїхав заступник голови Головної Управи УЦК д-р П. Шкурат. Під час служби Божої співав мішаний хор під орудою п. Будзими.

Після служби всі присутні вирушили на українське кладовище на «Козацьку могилу», де й було відправлено панахиду по бл. пам'яті Головному Отаманові С. Петлюрі. На могилу було покладено вінки від Олександрівської колонії, од відділу УЦК в Торуні та від «Вільного Козацтва».

Панахиду українською мовою правив п.-о. Карвовський, який виголосив тако-ж і слово, присвячене Небіжчикові. Після панахиди хор заспівав «Журавлі» й «Заповіт», а п. Шкурат звернувся до присутніх з промовою, в якій закликав твердо стояти на ґрунті тих ідей, за які згинув Симон Петлюра.

Того-ж дня в салі місцевого «Стрільця» відбулася академія, присвячена бл. пам'яті С. Петлюри. Академію відкрив голова відділу УЦК в Олександрові п. Мартиненко. До почесної президії було запрошено д-ра П. Шкурата, голову відділу УЦК в Торуні п. Ярового, п. Шевчука і п. Росомаха.

Доповідь про життя й чин С. Петлюри зробив п. Чорний. Д-р Шкурат виголосив промову, в якій чинно закликав шанувати пам'ять Вождя. Далі відбулася низка декламацій і співав хор. З декламаціями виступали — 12-тилітній П. Безносук («Так мусить бути»), 11-тилітній Н. Ісонів («Будьмо готові»), 10-тилітній В. Меналюк («На могилу Вождя»), 9-тилітній О. Чаха («Українець я маленький»), 6-тилітній І. Дяченко («Молитва дитини», «Листопад»).

Промову виголосив тако-ж п. Будзим — «Ще не вмерла козацька слава».

Привіти було вислухано від уряду УНР та «Вільного Козацтва». Закрито академію було співом «Ще не вмерла Україна».

Під час академії зібрано було на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі 23 зол.

В Румунії

В Гавані.

В неділю, 24-го травня с. р., Українська Громада в Гавані вшанувала день десятої річниці смерті св. пам'яті Симона Петлюри. На свято прибув на запрошення Громади, полк. Гнат Пороховський, голова Товариства Українських Вояків в Румунії.

В дев'ять годин ранку, всі українські емігранти, що перебувають в Гавані та повіті Аржеш, зібралися із своїми родинами до місцевої церкви, де відбулася служба Божа. Після служби пан-отець виголосив чудову промову, закликаючи емігрантів до затримання віри в те, що большевизм, який так бореться проти церкви та Бога, все-ж таки впаде.

Потім було відправлено урочисту панахиду по св. пам. Головному Отаманові та Вождеві українського народу.

О год. 1-й дня всі громадяне та їх родини зібралися в помешканні Громади. Академію на честь Симона Петлюри було відкрито головою Громади І. Дроботом, який в чулій промові намалював постать Великого Небійчика, що загинув од куль московсько-жидівського ката та запропонував вшанувати вставанням св. пам'ять Покійного Отамана та всіх, що віддали своє життя за батьківщину.

Пан Антошко прочитав змістовну доповідь про життя та діяльність Симона Петлюри, після чого хор заспівав «Журавлі».

Полк. Пороховський, підкресливши важніші моменти з нашої визвольної боротьби, що відбувалася під проводом Симона Петлюри, гаряче закликав громадян і вояків до тісного братерського об'єднання, до підпорядкування свого персонального «я» державно-національному «ми», щоб цим дійсно вшанувати пам'ять Покійного Вождя та витворити змогу здійснити Його великий заповіт. Після цієї промови хор заспівав національний гімн.

Дальший програм академії складався з патріотичних декламацій дітей (Василь Онисько, Люся Антошко, Люся і Валя Турянські). Після кожної декламації хор співав відповідні пісні. Хор заспівав «Заповіт» і на цьому академія скінчилася.

Всі розійшлися з твердою вірою, що як би події не розвивалися, щоб нам доля не судила — чи вернутися і обідно на батьківщину, чи вмерти на чужині, — ми мусимо жити тут в глибокій братерській любові, міцно об'єднані, мужне переносити наші страждання на чужині. Тоді тільки ми будемо гідні називатися сподвижниками нашого Покійного Вождя і Дух Його буде вічно з нами...

К. Антошко

В Болгарії

В Пловдиві.

10-ту річницю смерті бл. пам'яті Головного Отамана С. Петлюри Українська Громада в Пловдиві, в Болгарії, святкувала 31 травня с. р.

Зпочатку відбулася служба Божа у громадській помешканні, яку відправив болгарський священник і під час якої співав громадський хор під орудою п. Кравченка.

Після служби Божої відбулася жалібна академія, яку коротким словом одкрив голова п. Гергель, пропонуючи вшанувати пам'ять Вождя України хвилиною мовчанки. Потім інж. Петрюк зачитав доповідь

На тему «Хто був Петлюра і що він зробив для України?» Далі п. Кливчуцький виступив із грою на бандурі «Заплакала Україна». Чудовою своєю грою п. Кливчуцький довів до сліз і присутніх.

О год. 2-ій всі сіли за братський поминальний обід, приготовлений членами Громади — панією і п. полк. Лавочними.

Скінчилося свято співом «Ще не вмерла Україна».

І. Г.

В Америці

З благословення Архiepіскопа Американського і Канадійського Іоанна Теодоровича у всіх українських православних церквах в Злучених Державах Півн. Америки і Бразилії було відправлено в неділю, 24 травня с. р., по службі Божій, урочисті панахиди за спокій душі бл. пам. Головного Отамана і Вождя Симона Петлюри. Перед панахидою священники виголошували відповідні патріотичні проповіді.

Під час відправ у де-яких церквах були збірки на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі: у Міннеаполіс (зібрав о. П. Корсуновський) — 7 дол., в Трентоні (зібрав о. П. Білон) — 5 дол., і о. Воронкевич зібрав — 1 дол.

В Трентонській Громаді ввечері було влаштовано тако-ж свято пам'яті С. Петлюри. Великий образ С. Петлюри прекрасної роботи О. Лятурицької прикрашував салю. Вступне слово виголосив о. П. Білон. Реферат прочитав п. В. Кедровський, який художнє змалював велику постать Голови Директорії і Головного Отамана С. Петлюри та розповів про ту боротьбу, що її Україна вела проти окупантів під проводом С. Петлюри.

Після того співацько-драматичний гурток зробив представлення-

В Харбіні

Українські часописи майже з цілого світу заздалегідь повідомляли, що в травні місяці с. р. все українське громадянство, незалежно від партійних угруповань, готується в міру своїх сил та можливостей відмітити дату 25 травня 1926 р.

Та частина українського громадянства в Харбіні, що ідеологічно додержується принципів республіканських та демократичних, не без певної долі страху чекала, як теперішні представники української національної колонії в Харбіні поставляться до конечности згадати життя, діяльність та значіння св. пам'яті Головного Отамана та Голови Директорії Симона Петлюри. Боязнь ця пояснювалася головню політичною невиразністю багатьох членів теперішньої Ради Української Національної Колонії в Харбіні.

Однак, треба відмітити, що як представники української колонії в цілому, так і прихильники того чи іншого угруповання, в цей день зуміли знайти відповідний спільний тон, і влаштована Радою 24 травня урочиста жалібна академія в Українському Домі в Харбіні випала дуже добре, хоч і зовсім була скромна зовнішніми формами.

Відзначення 10-их роковин трагічної події 25 травня 1926 року в Харбіні поділено було на, так би мовити, три частини. В неділю, 24 травня, після служби Божої в свято-Покровській церкві відслужено було панахиду за спокій душі св. пам'яті Симона Петлюри; увечері в Українському Домі відбулася академія, а після неї присутнім було запропоновано шклянку чаю.

Панахиду за спокій душі покійного Головного Отамана українською мовою відслужив протоієрей Микола Труфанів в супроводі іншого духовенства цієї церкви. Перед панахидою настоятель церкви сказав коротень-

не слово, в якому підкреслив волю Божу у всьому, а особливо пан-отець вбачає її в тому, що Провідіння хотіло, щоб вождем української нації в її збройній і так кривавій боротьбі за волю став як раз той, що готувався до водительства українським народом у сфері духовній.

Жалібна академія притягла в цьому році дуже багато українців. Театральна сая Українського Дому була майже повна. Цей факт треба відмітити окремо, бо на цей раз ніяких розваг, що, звичайно, притягають на свята публіку, обіцяно не було.

Першим з півгодинним докладом вситупив д-р І. Шлендик, що змалював громадянству образ покійного вождя нації, як особи, громадянина, будителя народу та керownika його визвольною боротьбою.

Указавши на надзвичайну популярність св. пам'яті Симона Петлюри за життя й не меншу після смерті, докладчик в коротких словах спинився на біографічних даних, що маютья в літературі про Симона Петлюру, а потім вияснив аудиторії ті основні риси його душі, що при появі належних умов зпричинилися до того, що ніхто инший, а саме Симон Петлюра став вождем нації.

Зупинившись на ролі Симона Петлюри в армії, докладчик особливо підкреслив ту любов та безмежну віру, якими користався серед козаків та старшин покійний Головний Отаман і які впливали з перед тим зазначених рис душі та характеру Симона Петлюри, як індивідуальности. Нагадавши ті вимоги, які ставив св. пам'яті Симон Петлюра до своїх співробітників у державній та громадській праці й особливо до еміґрації та молоді, д-р І. Шлендик закінчив свій доклад вірою в те, що ідеї Симона Петлюри все переможуть, що в майбутньому «по цілому світі українському в травні будуть згадувати Симона Петлюру так само побожно, як у березні згадують другого нашого мученика за волю й долю нашого народу — Тараса Шевченка». Що було б — говорив докладчик — від української справи сьогодні, коли б «Петлюра не повів українські маси проти большевиків в роках 1917-1918, коли б не став на чолі тих-же мас в листопаді 1918 року та припинив боротьбу з большевиками після залишення Києва в роках 1919-1921, або не організував української еміґрації вже по залишенні нею рідних теренів для дальшої боротьби!»

Другим докладчиком виступив інж. В. Вітковський, що недавно приїхав до Харбіну. Инж. Вітковський з'ясував ідеологічні підстави праці покійного Головного Отамана та вказав, що й тепер, по 10 роках од смерті Симона Петлюри, його ідеї й розпочате ним діло по виборенні незалежности України продовжує чисельна еміґрація та бувші вояки армії Української Народньої Республіки на чолі з А. Лівіцьким, який «міцною та випробованою рукою веде сьогодні український нарід до визволення та здійснення ідеалів Симона Петлюри».

В своєму короткому, але гарно сказаному слові про Симона Петлюру, яко вождя нації, третій докладчик, д-р Барченко, підкреслив, що до Петлюри од часів Мазепи український нарід не мав вождя. «Двіста десять літ українська визвольна боротьба носила назву «мазепинства»; замість нього в наші часи прийшла «петлюрівщина». Як мазепинство до революції, так петлюрівщина після 1917 року і до наших днів є символом незалежности для нас та символом ненависти для ворогів нашої незалежности».

Дуже приємну несподіванку зробили нашому громадянству на академії — пані Ковалевська та пан Сніжний.

Появившись на сцені після докладчиків, пані Ковалевська з великим почуттям та розумінням духу пісні, заспівала соло: «Чуєш, брате мій», що звичайно завжди виконує хор. Пісня ця зробила на слухачів глибоке вражіння ще й тому, що супроводив її акомпанімент на бандурі у виїконні пана Сніжного. Офіційну частину було закінчено співом «е нора, не пора».

Досить активну участь в академії прийняла тако-ж наша молодь яка з де-якого часу потроху, помацки, але починає рухатися та притяга-

ти до себе все більше й більше членів, відтягуючи наших людей від ворожої нам акції.

Так саме молодь виставила почесну варту біля портрету св. пам'яті Головного Отамана, удекорованого національним та жалібним прапором й поставленою на п'єдесталі серед маси тропічних квітів.

Варта з молодих людей, одягнених в уніформу, що нагадувала уніформу колишніх Січових Стрільців, і яка мінялася кожних 10 хвилин, часами так впливала на уяву, що забувалося, що ми в Харбіні.

Загалом, на академії відчувалося, що кілька років української роботи в Харбіні все-ж не пропали даремно, що почувається якийсь здви́г, що наші ідеї захоплюють все більше й більше людей, притягають увагу як своїх, так і чужих.

Дійсні настрої виявилися під час промов, особливо під час шклянки чаю, коли кожний говорив, що хотів, а не був зв'язаний попередньою цензурою, як це було з офіційними промовцями.

За шклянкою чаю властиво виявилися ті настрої й зміни, що ніби починаються в Харбіні. Люди різного віку, різних поглядів, професій говорили про Головного Отамана з найбільшим пієтетом, в ньому вбачаючи ту силу, що українську ідею піднесла до сьогоднішнього стану.

Те значіння нашого Вождя зуміли оцінити тако-ж і наші приятелі японці, від одного з яких заступник голови Ради д-р Барченко прочитав листа-привітання такого змісту:

«Уважаю своїм моральним обов'язком висказати моє щире побажання всім українцям повного успіху в їх дружній праці для закріплення національного духу та національної єдності...

«Гадаю, що така єдність буде найкращим пам'ятником для вашого передчасно вирваного з життя національного Вождя».

Виступи цього нашого приятеля завжди робили велике вражіння на наше харбінське громадянство.

З досить чисельних промов за шклянкою чаю різних осіб варті відмічення примітивні, що правда, оповідання кількох недавніх збігців з СССР, які однозгідно зазначили незвичайну популярність в даний мент на Україні як самої особи Симона Петлюри, так і висунутих ним гасел та ідей. Ці збігці, що попали до Харбіну різними шляхами і в ріжний час, одногласно твердять, що «петлюрівщина» є справді та сила, на яку покладають надії наші земляки в совітському пеклі.

Про це варто б подумати всім нашим політиканам нового калібру та критикам з-за самої лише критики.

Ткач-Олійник

ЛІТЕРАТУРНО - ЖУРНАЛІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

С. В. ПЕТЛЮРИ *)

Мені здається, що треба примиритися з тою думкою, що вже ніколи не вдасться встановити в повному обсязі літературну спадщину С. Петлюри, і це з тої причини, що багато його статей і заміток появлялося у світ без підпису. З'ясувати тепер, які саме з тих статей і заміток, що їх можна було б приписати на літературне конто С. Петлюри, дійсно належать його перу, є справою безнадійною, бо в живих нема ні С. Петлюри, ні більшості редакторів тих органів, де співробітничав С. Петлюра, та навряд чи збереглися авторські рукописи в архівах тих редакцій, де він

*) Реферат, прочитаний в Празі 28 травня 1936 р. на зборах Союзу Українських Журналістів і Письменників на Чужині.

співробітничав. Більш того, можна з певністю твердити, що де-які з тих архивів уже навки загинули.

До де-якої міри безнадійною справою слід признати й спробу кожного бібліографа, що перебуває на еміграції, зафіксувати усі без винятку статті й замітки за тим чи иным підписом С. Петлюри, бо навіть у Празі, де є ціла низка великих книгозбірень з багатим асортиментом російських і українських видань, годі відшукати як багатьох чаописів із статтями С. Петлюри, так і де-яких окремо виданих його праць.

Ото-ж не ставлю своїм завданням подати тут огляд в с і є і літературної продукції С. Петлюри, що її без сумніву можна йому приписати, а маю намір зупинитися лише на його головніших журналістичних статтях і літературних працях, щоб насамперед з'ясувати комплекс тих інтересів, які займали С. Петлюру в той чи інший період його життя, та ті зовнішні обставини, при яких доводилося йому працювати на літературному полі; далі, встановити ті провідні думки, що ними керувався він у своїй письменницькій діяльності; накінець, підійти до загальної оцінки його літературно-журналістичної діяльності.

Звільнений 1901 р. з п'ятої (богословської) класи Полтавської духовної семінарії за вияв українських тенденцій і позбавлений через те права вступити до університету чи стати народним учителем, С. Петлюра деякий час жив у Полтаві та давав приватні лекції. Там-же, у Полтаві, розпочав він і свою журналістичну працю, виготовивши для львівського часопису «Літературно-Науковий Вістник» де-кільки заміток і невеличку статтю за підписом «С. П-ра» під назвою «Стан народної освіти та медицини в Полтавщині в цифрах» (ч. 9, 1902). Але перед тим в ч. 7 «Л.-Н. В.» за 1902 р. вміщено вісім заміток С. Петлюри в розділі «Хроніка і бібліографія», а саме: 1) Видання української Біблії. 2) Пам'ятник Котляревському в Полтаві. 3) Українські книжки, як премії. 4) Музей Поля в Катеринославі. 5) Про вистави трупи Глазуненка в Полтаві. 6) Аматорські вистави. 7) Відхід з посади О. О. Русова. 8) Посмертна згадка про педагога проф. С. Рачинського.

Тому, що полтавська поліція занадто дошкуляла С. Петлюрі своїм доглядом за ним, С. Петлюра вирішив виїхати на Кубань і там спробувати щастя влаштуватися на учительській посаді — в надії, що тамошня адміністрація, може, не стане розвідуватися про його політичне минуле. І справді, мабуть в кінці 1902 р., пощастило С. Петлюрі влаштуватися учителем в одній міській школі на Кубані. Але не довго довелося йому учителювати: з Петербургу надійшов наказ, яким заборонялося йому, як неблагонадійному, учителювати та взагалі бути в безпосередніх зносинах з народом.

За короткий час свого учителювання на Кубані С. Петлюра перейнявся місцевими інтересами і став їх освітлювати в пресі, присвяченій Кубані. Так, він вмістив де-кільки статей в часописах «Кубанські Областнія Вѣдомости» та «Областное Обзорѣние и Вѣстникъ Казачьихъ войскъ», — між иншим, в ч. 37 цього часопису за 1903 р. статтю «Объ языкѣ народныхъ школъ Кубанской области» 1). Взагалі в р. р. 1902-3 С. Петлюра особливо цікавився справами народної освіти. Так, в ч. 2 «Л.-Н. В.» за 1903 р. знаходимо його статтю — «Народня освіта в Росії по цифрах».

Після звільнення з учительської посади, С. Петлюра, за допомогою кубанських товаришів-українців, знайшов працю у відомого статистика Ф. А. Щербини, що тоді перебував у Катеринодарі та працював над історією Кубанської області та Кубанського козацтва. Ото-ж він і запросив С. Петлюру до складу своїх співробітників для розбору архивних матеріалів. Як свідчить Ф. Щербина в своїх спогадах про перебування С. Петлюри на Кубані, С. Петлюра найліпше з усіх співробітників розбирався

1) В. Поперешний (псевдонім проф. В. Віднова. С). «Перші роки літературної діяльності С. В. Петлюри». «Тризуб», ч. 22, 1929 р. В Празі відшукати цих кубанських часописів мені не вдалося.

в історичних матеріялах. «Пому дуже помагало, — читасмо в цих спогадах, — знання історії України та Запоріжжя, а почасти і знайомство з народнім життям Полтавщини, а в складі чорноморських козаків якраз і було найбільше виходиць із Полтавщини»¹⁾.

Де-які матеріяли Кубанського архиву С. Петлюра опрацюював для журнальних статей, які потім і вмістив на сторінках «Л.- Н. В.», «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка» у Львові, «Кіевск'ої Старин'и» та «Україні». Не стану тут подавати список цих статей та переповідати їх зміст, — про це є відомості в згаданій статті проф. В. Біднова, — вкажу лише, що всі ці статті, за оцінкою проф. В. Біднова, носять науковий характер.

В-осени 1904 р. С. Петлюра нелегально виїхав до Львова і жив там головне літературно працюю. Так, він співробітничав у «Л.-Н. В.», де вмістив, крім численних заміток в розділі «Хроніка і бібліографія» статті: «Леонід Андреев і його «Червоный сміх» (ч. 4, 1905 р.) та «Галицькі відносини в світлі «Церковного Вѣстника» (ч. 9, 1905 р.), надсилав кореспонденції до часопису «Полтавщина»²⁾ та брав участь в партійних органах «Праця», «Селянин» і «Воля»,³⁾ — перші два органи були органами РВІГ'у (Револуційної Української Партії), а «Воля» — органом галицьких соціал-демократів. А саме, в ч. 12 часопису «Праця» (лютий 1905 р.) С. Петлюра вмістив дві статті: «Револуція в Росії і європейська преса» за підписом «Зілот» та «Де-які ітоги петербурзьких подій» за підписом одної літери «З». В першій статті С. Петлюра подав огляд оцінки петербурзьких подій 9 січня 1905 р., з одного боку, реакційних органів німецького, австрійського та французького суспільства, а з другого боку, органів соціал-демократичної партії. В другій статті він подає власну оцінку тих самих подій. В цій статті С. Петлюра, між иншим, писав: «Вкупі з погиблою ідеєю народньої місії царя порвались ті моральні нитки, які ще зв'язували царя з народом... Таким робом петербурзькі події поставили на черзі, як реальну задачу, питання про народне повстання, яке буде останнім ударом самодержавію». В часопису «Селянин» С. Петлюра мів статті без підпису, але встановити тепер, які саме статті без підпису належать С. Петлюрі, мені не вдалося, як не вдалося тако-ж встановити, які саме статті вмістив С. Петлюра в часопису «Воля», бо цього часопису за 1905 р. нема в празьких бібліотеках.

Тут-же, у Львові, С. Петлюра переклав з російської мови на українську для «Україн.-Руської Видавничої Спілки» у Львові майже цілу працю проф. М. Стороженка «Очеркь історії западно-європейської літератури». Спілка на початку 1906 р. видала цю працю в перекладі на українську мову окремою книжкою під назвою «Нарис історії західно-європейської літератури до кінця XVIII в.» (XIV+381 стор.)⁴⁾.

1) Ф. Щ е р б и н а . «С. Петлюра на Кубані». Див. «Збірник пам'яті Симона Петлюри». Прага, 1930.

2) Див. статтю В. Дорошенка: «Літературна діяльність С. Петлюри у 10-ліття смерті». «Назустріч», ч. 10, 1936 р.

3) В згаданій вище статті проф. В. Біднова нема про це відомостей.

4) Згадуючи про цю книжку в своєму огляді літературної діяльності С. Петлюри, проф. В. Біднов зауважує, що участь С. Петлюри в перекладі цієї книжки потрібує перевірки, бо «принаймні І. Франко в своїй рецензії на цю книжку не називає імени перекладчика». Очевидно, проф. В. Біднов не бачив самої книжки, бо не тільки на окладинці та на титульній сторінці подано прізвища перекладачів — С. Петлюри та Наталі Романович, — але й в передмові редактор І. Франко пише буквально так: «Переклад аж до розділу про німецький Sturm und Drang виготовив молодий земляк із України С. Петлюра; решту, а тако-ж передмову (проф. М. Стороженка, С.) переклала пані Наталя Романович, молода, талановита українська письменниця». Ото-ж в рецензії на книжку («Л. - Н. В.», ч. 2, 1906 р.) І. Франко вважав зайвим подавати імена перекладачів.

В кінці 1905 р. С. Петлюра повернувся на В. Україну, але незабаром був відраджений українською соціал-демократичною партією до Петербургу редагувати журнал «Вільна Україна». В передньому слові 1-2 ч. цього журналу за 1906 р. редакція писала: «Ми мусимо виступати проти державного централізму і за федеративну автономію нашого Краю. Вимагати повного і вільного культурно-національного розвитку всього українського народу». А в 3-му ч. редакція оголошує, що «від нині наш журнал стає виразником інтересів робітничої класи. Всі питання сучасної дійсності він буде освітлювати ідеологією цієї класи». Та не довго проіснував цей журнал: 5-6 ч. було конфісковано, а скоро після того редакція оголосила, що через тяжкі умови, в яких стоїть преса, припиняє дальше видання журналу.

Там-же, в Петербурзі, за відомостями згаданої статті проф. В. Біднова. С. Петлюра 1906 р. працював, як театральний рецензент українських вистав, у російському часопису «Мір Іскусства», але мені не вдалося цього перевірити, бо в праських бібліотеках бракує саме цього річника. Накінєць, додаю, що в Петербурзі 1906 р. вийшла нелегальна брошура С. Петлюри «Добра порада в лихий годині», де автор подає відомості про те, як робити збройне повстання.

Після припинення «Вільної України» С. Петлюра знов повернувся до Києва, де з нового 1907 зайняв посаду секретаря редакції часопису «Рада», що його видавав Є. Чикаленко. Як згадує у своєму «Щоденникові» Є. Чикаленко, «секретар С. Петлюра, партійний соц.-демократ, трохи не пасував до решти членів редакції, тим більше, що разом з тим він був і редактором соціал-демократичного тижневика «Слово», з яким часом полемізувала «Рада», а це викликало непорозуміння, в результаті яких він мусів вийти з «Ради» 1).

Тижневик «Слово» почав виходити в Києві з 11 травня 1907 р. за редагуванням колегії в складі С. Петлюри, В. Садовського, М. Порша та Я. Міхури (відповідальним редактором «Слова» С. Петлюра став від ч. 21 за 1907 р.) і проіснував до 7 червня 1909 р., коли редакція оголосила, що «матеріальні засоби, які мала наша газета, вичерпані». В «Слові» С. Петлюра до часу свого виїзду до Петербургу брав найактивнішу участь. Майже в кожному числі була його стаття або рецензія. Тут доводилося йому писати на всілякі теми: освітні, літературні, театральні, політичні, соціальні й т. д.

З освітніх статей згадаю тут такі: 1) «Українські кафедри і український пролетаріят» (ч. 20, 1907 р.) В цій статті С. Петлюра, між иншим, писав: «Українські студенти тільки тоді зможуть виконати свій обов'язок перед українськими народними масами, тільки тоді допоможуть їм просвітитися, як слід, коли переймуться світоглядом пролетаріату, демократизують українську науку, зроблять її національною не тільки по формі, по мові, а й по змісту, по суті». В статті 2) «Російські культурно-просвітні інституції на Україні» (ч. 27, 1907 р.) С. Петлюра висловлюється за українізацію цих інституцій, а в статті 3) «На увагу «Просвітам» (ч. 37, 1908 р.) С. Петлюра радить «Просвітам» улаштувати реферати на теми з українознавства та взагалі організувати реферати українською мовою.

З числа літературних статей назову для прикладу такі: «Вчіться у Шевченка» (ч. 8, 1908 р.), «Поет шахтарів» (про С. Черкасенка, чч. 47, 48 і 49, 1908 р.).

З числа статей на тему українського театру згадаю тут такі: «Юбілей М. К. Заньковецької» (ч. 2, 1908 р.). С. Петлюра, як відомо, був один з небагатьох театральних критиків, що зумів яскраво й всебічно освітити талант М. Заньковецької. Далі, велика стаття «Про життя і працю українських акторів» (чч. 6, 7 і 8, 1908 р.). Основною думкою цієї статті являється заклик до українських акторів організувати професій-

1) Євген Чикаленко. «Щоденник» (1907-1917). Львів, 1931. Див. 6-у сторінку.

не товариство з метою поліпшення свого матеріального й правового становища. Щоб ілюструвати тогочасний лихий стан професії українського актора, С. Петлюра навіть де-кілька прикладів з практики українських антрепренерів, в тім числі М. К. Садовського, на адресу якого закінчує, що М. Садовський штрафує акторів за прогули, що перевозить їх в товарних вагонах і т. п. Ця стаття С. Петлюри викликала велике обурення з боку М. Садовського, який і надіслав до редакції «Слова» листа на ім'я С. Петлюри з вимогою, щоб С. Петлюра відмовився від того, що написав у своїй статті про М. Садовського. Редакція «Слова» в примітці до статті С. Петлюри (ч. 7) додала від себе, що дістала листа на ім'я С. Петлюри від одного найвідомішого українського антрепренера, але поки-що цього листа не оголошує, залишаючи за собою право оголосити його, як що обставини від неї цього вимагатимуть. І такі обставини в скорому часі надійшли. Сталося так, що в ч. 47 «Ради» за 1908 р. появилася відкритий лист на ім'я С. Петлюри за підписом акторів з трупи М. Садовського з протестом, що С. Петлюра незаслужено образив честь М. Садовського. На цей лист акторів відповів С. Петлюра статтю «Моя відповідь акторам з трупи М. Садовського» (ч. 10, 1908 р.), де він навів докази для підтвердження своїх закидів, а тако-ж вмістив повністю листа, що його дістав од М. Садовського. Лист цей кінчався буквально так: «Я ще не разучився накидати намордника на писок таким писакам поперонсувателям, як Ви добродію. Ври да знай же м'фру». Від себе додав С. Петлюра до цього листа лише одне речення: «Коментарії до листа зайві. С. Петлюра».

Я дозволив собі витягти на світ Божий цю призабуту справу, щоб виявити одну характерну рису вдачі С. Петлюри, як публіциста: не мліжувати в інтересах справи й правди навіть тих, хто придбав високу опінію в очах громадянства, та сміливо відстоювати свою позицію. Призабув цю справу згодом і сам М. Садовський, коли 1917 р. зустрівся з С. Петлюрою в Києві...

З політичних статей С. Петлюри у «Слові» згадаю тут такі: 1) «Облітають квітки» (ч. 2, 1907 р.), де знаходимо негативну оцінку фракції кадетів у Державній Раді; 2) «Про Державну Раду» (ч. 3, 1907 р.), де автор кличе членів її зв'язатися з народом, бо тільки тоді сила й право перейде від бюрократії до рук представників народу; 3) «Нова Дума і національне питання» (ч. 22, 1907 р.). В цій статті автор доводить, що пригнічені нації не можуть сподіватися на поліпшення їх долі від нової Думи.

З числа статей на соціальні теми згадаю тут такі: 1) «Міжнародній Конгрес робітників-типографіків» (ч.11,1907 р.), що відбувся в Парижі в червні 1907 р.; 2) «Резолюція київських робітників про терор і відношення до неї преси» (ч. 15, 1907 р.); 3) «Міжнародний рух гірничих робітників» (ч. 33 і 34, 1908 р.); 4) «Над могилою похованих» (ч.26, 1908 р.); в цій статті С. Петлюра обвинувачує хазяїв шахт за загибель 269 робітників у риковських шахтах, бо хазяї не подбали про те, щоб робітники могли безпечно там працювати.

В цей період свого перебування в Києві С. Петлюра співробітничав тако-ж в «Україні» (під тою назвою в 1907 р. виходила «Кіевская Старина»), де вмістив цілу низку статей, — напр., «Політичні українські партії в Галичині» (ч. ч. 4 і 5, 1907 р.); «З життя Австрійської України» (ч. 10, 1907 р.); «До ювілею М. Заньковецької» (ч. ч. 11 і 12, 1907 р.); «Памяти І. Тобілевича» (ч.11, 1907 р.), а, крім того, в петербурзькому журналі «Мір» (ч. 3, 1908 р.) вмістив статтю «Украинская деревня и ея драматург».

Накінець, згадаю, що в той самий час вийшли окремим виданням такі праці С. Петлюри: 1) «Про союз (спільку) українських акторів», Київ, 1907 р., 17 стор.; 2) «Українська соціал-демократична партія в Австрії», Київ, 1907 р., 30 стор.; 3) П'єса Є. Чірікова «Євреї» (переклад Л. Пахаревського) з передмовою С. Петлюри «Уваги про завдання українського театру», Київ, 1907 р. Передмова займає I—XVIII стор.

В кінці 1908 або на початку 1909 р. С. Петлюра переїхав до Петербургу, де він зайняв посаду бухгалтера в одній транспортній конторі. Чи

співробітничав у той час С. Петлюра та в яких саме часописах, з певністю сказати не може, — нехай про це подадуть відомості ті з його товаришів, що разом з ним перебували тоді в Петербурзі.

В першій половині 1911 р. С. Петлюра переїхав до Москви, бо дирекція транспортної контори відрядила його на ту саму посаду бухгалтера до своєї контори у Москві. Тут С. Петлюра одразу став найактивнішим членом українських організацій — Товариства «Кобзарь» та української секції Товариства слов'янської культури, на чолі якого стояв великий приятель українців акад. проф. Ф. Е. Корш.

Незабаром після приїзду С. Петлюри до Москви серед українського громадянства виникла думка видавати журнал російською мовою, завдання якого мало бути освітлювати перед російським громадянством зріст національної свідомості українського народу та добиватися для українського народу того місця, яке по справедливості мусить належати йому серед народів Росії.

Редактором «Украинской Жизни», що почав виходити з січня 1912 р., став С. Петлюра разом з О. Х. Саліковським. Треба сказати, що О. Саліковський був досвідчений редактор російських часописів, мав зв'язки з багатьма видатними російськими ученими та публіцистами, так що його участь в редакції «Укр. Ж.» мала не аби-яке значіння. С. Петлюра натомість мав безліч знайомих і товаришів серед українських письменників і публіцистів як з В. України, так і з Галичини та Буковини, а такою-ж завжди був у курсі політичних новин по обох боках Збруча. Поділ праці між двома редакторами склався так, що майже все листування з співробітниками «Укр. Ж.», читання й редакція рукописів, остання коректура журналу, все це припало в уділ С. Петлюрі, а О. Саліковський такою-ж перечитував усі рукописи, що надходили до редакції, брав участь в редакційних нарадах, де намічався план наступного числа «Укр. Ж.». Коли в половині 1913 р. О. Саліковський виїхав з Москви до Ростова на Дону редагувати російський часопис «Приазовскій Край», то С. Петлюра залишився єдиним редактором «Укр. Ж.» В своїй редакційній діяльності С. Петлюра спірався на колесію, яка збиралася по неділях в редакційній кімнаті. На цих редакційних засіданнях С. Петлюра подавав інформації про політичні новини, про те, що діється на В. Україні та в Галичині, намічав актуальні питання для обговорення на сторінках «Укр. Ж.» і тут-же вміло накидав кожному з присутніх членів редакції чергову літературну чи господарсько-адміністративну працю.

Тяжко уявити собі, скільки обов'язків лежало на С. Петлюрі по веденню «Укр. Ж.», бо редактор в даному випадку мав дбати не тільки про напрям і зміст журналу, але й сушити голову тим, як би провести через цензуру матеріали без ушкодження та як полагодити грошеві справи, щоб забезпечити своєчасний вихід чергового числа журналу. А треба знати, що серед співробітників «Укр. Ж.» були українські публіцисти, які, живучи закордоном, звикли працювати при більш поблажливій цензурі, ніж російська. Ось, напр., уривок листа С. Петлюри до Д. Донцова, що надсилав з-за кордону свої статті до «Укр. Ж.»: «Сподіваюсь, товаришу, що Ви признаете мені рацію, коли буду думати, що редакція журналу не є передаточна інстанція між автором і друкарнею. Може, десь такі редакції і є, але я в подібній жадної охоти не маю сидіти. Мусите-ж Ви, зрештою, признати, що Ваша стаття про Лесю (Українку. С) написана нецензурно: Ви оздобили її цитатами, які в контексті статті і ході думок Ваших дають матеріял до позову по 129 ст. Не маю жадного бажання підводити людей до тюремної брами... Хотілось би рішуче усунути від редагування журналу. Особисто на свому «кріслі» я дуже багато трачу: для себе нічого не могу придбати, бо навіть і ті короткі хвилини, що зостаються у мене по-за службовою працею та редакційною роботою, забирає у мене всяка метушня, писанина, як примі-

ром, «не в суд і осудженіє» хай буде сказано — отся, що її зладив на Ваш руки». (30. X. 1913.) *).

«Украинская Жизнь» вже з першої книжки підпала під особливий д-гляд московського цензора Сидорова, що під прибраним ім'ям Волкова містив чергові напади на «Укр. Ж.» в чорносотенній газеті «Московскія Вѣдомости»; пильно стежили за «Укр. Ж.» тако-ж і київські добровольці-донощики в роді славнозвісного україножера С. Щеголева або борзописців київського часопису «Кієвъ», що постійно сипав добірні лайки й прокльони на голову редактора «Укр. Ж.» С. Петлюру.

А згаданий вище С. Щеголев у своїй праці «Украинское движение, как современный этапъ южнорусскаго сепаратизма» (Кієвъ, 1912. VIII + 588 стор.) присвятив «Укр. Ж.», між иншим, такі слова: «Московський журнал констатує анальфабетизм російського інтелігента в ділянці українознавства і, зрозуміла річ, обробляє цього інтелігента, не церемонячись не тільки турбот про правду, але й вимог здорового розуму... З «Укр. Ж.» ми дізнаємся, що термін «Україна» є прийнятий самим населенням, тоді як в дійсності 99 відс. південноросійського населення навіть і не підозріває про існування цього терміну. Чи доводиться терміном «Поволже» існування «поволжської» нації, журнал цим не цікавиться, але йому дуже хочеться упевнити себе і инших в існуванні «українського» народу». (189-190 стор.).

Все це подаю тут для того, щоб показати, яка була та атмосфера, що серед неї доводилося працювати С. Петлюрі, як редакторові «Укр. Ж.»: з одного боку, домагання де-кого з співробітників про збереження в повній непорушності тексту рукопису — без огляду на російську цензуру, з другого, — знаменні замахы російської цензури скрутити в баранячий ріг відповідального редактора «Укр. Ж.» за кожний вияв на її сторінках думки про автономію України, про вільний розвиток української школи й т. п. Пригадаймо собі, що це була доба шаленої реакції в наслідок перемоги царської бюрократії над здобутками революції 1905 р. Ото-ж цілком зрозумімо нарікання С. Петлюри на тяжку долю його, як редактора «Укр. Ж.». Напр., в одному листі його Д. Донцова (в січні 1913 р.) читаємо: «Я особисто дуже втомився, і мені часом так хочеться плюнути на службу і поїхати в Гонолулу або Занзібар, в крайнім разі посидіти у Відні за чашкою кави, звичайно, Diadal, що є «найкраща в світі», і абсолютно забути про ріжні обов'язки наймита комерційного підприємства і редактора «Укр. Ж.»¹⁾».

Без перебільшення можу сказати, що С. Петлюра не знав у Москві особистого життя: з ранку до обіду — праця в конторі, а після обіду — громадсько-національна праця: то перегляд рукописів для «Укр. Ж.», то виправлення коректури, то засідання в українській організації, то ріжні наради в українських справах, то побачення й зустрічі з приїзжими українськими діячами з Петербургу чи з України, і т. д., і т. д.

Треба дивуватися, відкіль С. Петлюра знаходив час для літературної праці. І як він шкодував, що немає можливости, як слід, віддатися цій праці. Ось, напр., що писав С. Петлюра в листі до Д. Донцова, мабуть, в лютому 1913 р.: «Останніми, приміром, часами моя «продукція» виявляється в ріжних заходах, направлених на здобуття грошей для «У. Ж.», а власне на порятунок її. Як і завсігди, ½ тих заходів марно пропадає, але де-що все-ж вона дає... Все-ж я мрію про ті часи, коли зможу здійснити деякі егоїстичні пляни щодо літературних праць про українських письменників. Взагалі літературна критика мене манить до себе, але обставини так складаються, що я все одволікаю і одволікаю з намірами своїми. Думки зостаються десь в уривках на папері, а коли звідтіль перейдуть на ширше поле, не знати» *).

Ст. Сіропольо

(Далі буде)

1) С. Петлюра. «Листи до Д. Донцова». «Літ.-Наук. Вістник», ч. 12, 1931 р.

П'ЯТИЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ТОВАРИСТВА ПРИХИЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

(Травень 1931 — травень 1936).

В травні цього року сповнилося п'ять літ з того часу, як з ініціативи проф. С. Гольдельмана було приступлено до організації Товариства Прихильників Української Господарської Академії (ТПУГА), що поставило собі завданням фінансувати Академію та її установи власними коштами. Цим було розпочато акцію що-до перебрання на українські національні кошти справи фінансування нашої заслуженої культурної установи, якій загрожувала ліквідація.

Розуміється, на слабкі плечі Товариства припадав дуже важкий тягарь. Для нормального існування Академії треба було з української сторони дати один мільйон корон чеських річно, що рівнялося 30.000 ам. доларів, або 220.000 зол. пол. В умовах господарської кризи, при загальній бідності українського населення, — було просто неможливо такі поважні фінансові засоби зібрати в короткім часі.

Тому в першім-же році чинности новозаснованого Товариства його керівникам, як рівно-ж і керівникам Академії, було ясно, що справу продовження чинности національної політехнічної школи треба ставити на інші тори, рахуючись з реальними можливостями припливу на цю ціль українських коштів. А тому і професура Академії, і Управа Товариства привітали подану проф. Гольдельманом думку про організацію Позаочної Політехніки, яка й була зреалізована тим, що 12 листопаду 1932 року було засновано при Академії Український Технічно-Господарський Інститут. Таким чином УТГІ є наслідником Академії і стає зародком Української Політехніки, утримуваної власними національними силами й коштами. Головним ядром педагогічних сил і керівників УТГІ є професура Академії, а фінансовим його будівничим — Товариство Прихильників УГА. Як Інститут є носієм високошкільної традиції Академії, так Товариство, фінансуючи цей Інститут, зберігає в собі традиційну назву — Прихильників Академії. Ім'я УГА лишається й далі, як символ, як означення тієї мети, до якої прямує і Товариство, і УТГІ.

Щоб читачі мали повну уяву про Товариство, яке є фінансовим будівничим УТГІ, тут буде на місці подати коротенько про його внутрішній устрій та організаційні заходи. Членами Товариства можуть бути як фізичні особи, так і організації, тоб-то юридичні особи. В Товаристві є три категорії членів: 1) протектори — з річним внеском 100 ам. дол., 2) звичайні члени — з річним внеском 10 ам. дол. і 3) члени-жертводавці — з річним внеском 3 ам. дол. Керуючим органом є з'їзд Товариства, який відбувається раз на рік. Виконавчим органом є Управа, а контрольним — Ревізійна Комісія. Виконавчий і контрольний органи вибираються на добу одного року на з'їзді членів Товариства. Фінансування Товариством УТГІ провадиться на основі підписаної обома сторонами умови, що регулює способи і форми передачі грошей, бюджетові розрахунки і т. д.

Джерелами фінансових засобів Товариства є членські внески і пожертви від не-членів. Для збору пожертв засновано окремий фонд під назвою «Фонд Української Політехніки» (ФУП). Цей Фонд функціонує на основі окремого регуляміну і спеціальних інструкцій під проводом підпорядкованої Управі Товариства спеціальної комісії. Оскільки участь

є членстві Товариства є під силу фінансово спроможним елементам, оскільки «Фонд Української Політехники» розраховано на масовий збір пожертв малими датками. Цей збір пожертв провадиться зокрема за допр. помістю кишенькових папірових карнавок та продажу спеціальних, виданих Товариством, марок. До речі згадати, що в зборі пожертв на вгаданий фонд нині беруть чималу участь і студюючі УТГІ.

На теперішній час Товариство має 346 членів. Найчисельніше в членстві ТПУГА серед членів - фізичних осіб представлена група українських інженерів. В складі цієї групи членів перевищують абсолюенти Української Господарської Академії. Другою найбільшою групою членів є професори високих шкіл. Це в подавляючій більшості професори Української Господарської Академії та інших українських високих шкіл. На третьому місці стоїть група Українських військових старшин та вояків, четверте місце займає група керівників та службовців установ, організацій і підприємств. Далі йдуть правники, лікарі, професори середніх шкіл та народні вчителі, журналісти і письменники, підприємці і власники маєтків, студенти, духовні особи, робітники та група різних професій. Серед загального числа 346 членів в склад ТПУГА входять 57 установ, спілок і товариств, економічних, громадських, культурно-освітніх, професійних, наукових та инш. Територіяльно члени Товариства (окремі особи й організації) походять як з українських земель (Галичина, Волинь, Буковина, Бессарабія, Закарпаття), так і емігранти майже з усіх країн Європи, а також Америки та Азії, де тільки перебувають українці. Переважає (і по числу, і по сумі внесених грошей) група членів емігрантів та їх установ і організацій в європейських країнах, а зокрема в Чехословаччині та Польщі.

За час своєї п'ятилітньої діяльності Товариство зібрало уайже 200.000.— корон чеських грошей, які складаються з членських вкладок і дрібних пожертв на «Фонд Української Політехники».

Субвенції ТПУГА були не тільки основою заложення УТГІ, але також є неминучими і в теперішній його чинності. З огляду на низькі такси студентських оплат за навчання та підручники, при відносно ще малій кількості студентів і курсантів, Інститут без субвенцій Товариства не міг би провадити своєї діяльності. В ній полягає велике значіння ТПУГА, як установи, що ставить своїм безпосереднім завданням фінансувати УТГІ.

Особливого значіння набуває ТПУГА в майбутній діяльності Інституту. Розширення роботи УТГІ, обернення його в повну Позаочну Політехнику з відкриттям нових високошкільних відділів і практичних курсів залежить не тільки від збільшення числа студентів, але також і від розмірів фінансової допомоги, яку дасть ТПУГА для УТГІ. Майбутню діяльність Товариства якраз і мається на увазі посилити в напрямі збільшення коштів, опіраючись в своїй роботі на допомогу тих українських установ, товариств і спілок та окремих осіб, в тім числі і студентів та курсантів УТГІ, котрим є дорога ідея Української Політехники.

Вітаючи Товариство Прихильників Української Господарської Академії з нагоди закінчення п'ятого року його плідної й висококорисної для розвитку національної культури діяльності, бажаємо йому дальшого успіху й закликаємо наших читачів до активної участі в поширенні ідей Товариства серед українського громадянства.

Г. Д.

12-ий ЧЕРГОВИЙ З'ЇЗД СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФРАНЦІЇ

(30-31-го травня 1936 року)

З'їзд було відкрито промовою голови Генеральної Ради п. Шумицького. Потім запропоновано було обрати мандатну комісію. Встановлено, що у виборах мандатної комісії мають право делегати, представлені на з'їзді, користуватись одним голосом од кожної організації. Намічено кандидатами до мандатної комісії п. п. Гусака, Лотоцького Б., Білобровця, Безносюка, Ховхуна й Наглюка. Обрано було пп. Гусака, Білобровця й Безносюка.

По перевірці мандатів мандатною комісією, виявлено, що мають право участі в з'їзді з правом рішучого голосу: Громада в Шалеті — 5 голосів (делегати п. Бацуца і п. Безносюк), Громада в Ліоні — 2 голоси (п. Гусак), Громада в Діжоні — 1 голос (п. Ховхун), Громада в Оден-летіші — 2 гол. (п. Білобровець), Громада в Кінютанжі — 2 гол. (п. Силенко), Громада в Труа — 1 гол. (п. Гнідашівський), Спілька Українських Сільських Господарів — 1 гол. (п. Афанасенко).

За прикладом минулих років, надано право рішучого голосу членам Генеральної Ради, Генеральної Контрольної Комісії — 6 голосів (п. п. Шумицький, Вержицький, Посипишин, Пашин, Ковальський і Левницький).

Паризька Громада пред'явила мандати на 9 делегатів, але з огляду на те, що Громада завішена в правах члена Союзу, правом голосу не користується до розрешення її справи, що було зазначено в протоколі мандатної комісії.

Таким чином на з'їзді було 14 делегатів при 20 голосах (без Паризької Громади).

Делегати Паризької Громади запротестували проти завішення Генеральною Радою Громади в правах і проти того, що їм не надано право голосу до розрешення їх справи, склали писемний протест і залишили з'їзд. Із солідарности до них залишив з'їзд і делегат з Труа п. Гнідашівський.

Делегати Паризької Громади подали протест такого змісту:

«До XII з'їзду Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції.

«Делегація Паризької Громади, заслухавши звіт мандатної комісії і заяву делегата Шалетської Громади п. Бацуци, в яких апробувалося несправне і протистатутове завішення Паризької Громади в правах члена Союзу і члена з'їзду, яке цілковито унеможливило їй участь у з'їзді, складає рішучий протест проти такої апробації порушення статуту, опускає з'їзд і залишає за собою право звернутися з відповідним мотивованим протестом до всіх Громад Союзу та до центральних органів української еміграції в Європі.

«Мих. Єремійв, Белицький, Кн. Токаржевська-Карашевич, Чехівський Андрій, Р. Никитюкова, Ю. Наглюк, Безуглий, Б. Лотоцький, В. Никитюк.

Париж, 30 травня 1936 р.».

Тако-ж і делегат Громади в Труа зложив таку заяву:

«До 12-го з'їзду Українських Організацій у Франції.

«Сконстатувавши, що 12-й з'їзд апробував протистатутове і несправне поступовання Генеральної Ради і мандатної комісії відносно Паризької Громади, я, яко делегат Української Громади м. Труа, не вважаю для себе можливим надалі брати участь у праці з'їзду.

Делегат Громади м. Труа С. Гнідашівський.
30 травня 1936 р.».

Після доповіді мандатної комісії з'їзд із свого боку прийняв таку коротку резолюцію:

«З'їзд, затверджуючи протокол мандатної комісії, знайшов висновки її правдивими, а протести делегатів Паризької Громади та делегата Громади в Труа — безпідставними».

Після цього з'їзд приступив до виборів президії з'їзду. На голову президії з'їзду одноголосно було обрано п. Бацуца, на заступника голови — п. Силенка і на секретаря — п. Ховхуна.

П. Бацуца подякував за честь обрання на голову і звернувся з чулою промовою до присутніх, нагадуючи, що минуло 10 років од вбивства Головного Отамана С. Петлюри. На пропозицію п. Бацуца пам'ять С. Петлюри було вшановано вставанням і хвилиною мовчанки.

Після обрання президії, прийнято було порядок денний з'їзду, запропонований Генеральною Радою.

Генеральна Рада запропонувала прийняти до складу Союзу нові організації: Українську Громаду в Тулузі та Спільку Українських Сільських Господарів у Франції, які й прийнято одноголосно. Повідомила також Генеральна Рада, що Кнютанжська Громада, фундатор Союзу, поновлена в правах члена Союзу.

Далі з'їзд всестороннє обміркував акцію Паризької Громади, яку вона проводила в Союзі з часу 11-го з'їзду і за яку її було завішено в правах члена Союзу. З'їзд стверджує, що:

1) Паризька Громада в своїх виступах проти Ген. Ради, зокрема проти голови Союзу п. Шумицького, пререйшла межі поступовання громадської опозиції;

2) Не вважаючи на те, що 11 організацій Союзу з тринадцяти рішуче осудили «санайну» акцію Паризької Громади і вимагали припинення її, Громада не скорилася цим постановам абсолютної більшості членів Союзу;

3) Толкування Паризькою Громадою постанов 4-го з'їзду відносно того, що поодиноким особам, які бажали б стати членом Союзу, належить вступати до Громад, що знаходяться в найближчій віддалі од їх осідку, як заборону переходити з одної Громади до другої, — є неправдиве й шкідливе. З'їзд цим ствержує, що ні на одному із з'їздів справа про те, чи вільно виходити із складу одної Громади і вступати до другої не обмірковувалося. Наведена постанова 4-го з'їзду стосується лише до осіб, що не належать ні до одної з Громад, а звертаються до Ген. Ради про прийняття їх до складу Союзу в індивідуальному порядку;

4) Заява Паризької Громади про не визнання за головою Генер. Ради, головою Контрольної Комісії і секретарем Генер. Ради прав члена Союзу через те, що вони вступили до складу інших Громад, — не є лояльний і ворожий акт проти суверенних і статутних прав організацій Союзу,

^а тому 12-й з'їзд Союзу осуджує поступовання Паризької Громади, санкціонує постанову Генер. Ради про завішення Паризької Громади в правах члена Союзу і залишає її в силі й надалі. З'їзд доручає Генер. Раді поновити в правах члена Союзу Паризьку Громаду, як що вона визнає помилковість свого поступовання відносно Союзу і висловить бажання підпорядкуватися постановам з'їзду і лояльно співпрацюватиме з Генер. Радою і Союзом.

Потім Генеральна Рада повідомила, що Громада в Гаврі перестала існувати, так як члени її роз'їхалися до інших місцевостей. Повідомлення з'їздом прийнято до відома.

Після цього генеральним секретарем було зачитано привітання з'їзду від голови Ради Міністрів п. В. Прокоповича, Редакції «Тризуба», Українського Центрального Комітету в Польщі, Спілки Українських Воєнних Інвалідів у Польщі, Українського Допомогового Комітету в Румунії, Управи Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції, Бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі, Шкільної Ради Союзу, Громади в Канах, Гуртка в Шато-де-ля-Форе, Громади в Крезю, Гуртка українських фермерів департаменту Дордонь, п. Винницького та п. Сердка.

По зачитанні привітань, з'їзд доручив Генеральній Раді вітати від імені з'їзду: Голову Держави Пана Головного Отамана А. Лівницького, Пані Отаманову О. Петлюрову, Уряд Української Народньої Республіки, а тако-ж міністрів справ закордонних і внутрішніх Франції та префекта поліції з подякою за гостинність. Доручено було рівно-ж подякувати всім установам і особам, що привітали з'їзд, а тако-ж ухвалено було привітання від з'їзду українській еміграції, що перебуває по інших країнах, такого змісту:

«12-ий з'їзд Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції пересилає всім українським емігрантським об'єднанням по інших країнах своє шире, братерське привітання й закликає до тіснішого єднання в цей важний для українського народу історичний момент».

В докладах із місць делегати змалювали як позитивні, так і негативні сторінки їх життя на місцях. В цей тяжкий час становище скрізь погіршилося, але міцно всі стоять на своїх позиціях і всякі спроби порушити нормальне громадське життя скрізь натикається на рішучу відсіч.

Побажання окремих Громад: заснувати в мірі змоги українську гімназію у Франції; звернути більшу увагу на розкладовий елемент та відповідно протиставитися; зменшити членські внески до Генеральної Ради до 1-го франка місячно на час економічної кризи; подбати про видання друкованого органу Союзу; утворити при Генеральній Раді орган, який би опікувався справою влаштування безробітних членів Союзу на працю. Діжонська Громада висловила побажання, щоб Генеральна Рада прийшла на допомогу з винаймленням куска землі для Громади; щоб був більший контакт Генеральної Ради з Громадою шляхом відвідин її членами Ген. Ради; щоб Шкільна Рада прийшла на допомогу Громаді в справі заснування школи в Діжоні. Висловлено побажання, щоб Генеральна Рада вжила заходів перед Офісом Нансена для прискорення полегоджування українських прохань про позички грошей.

Гренобльська Громада виставила домагання, щоб Генеральною Радою частіше відвідувалося Громаду і щоб постанови з'їзду виконувалися повністю.

Генеральний секретарь зробив доклад про занепад громадського життя в Крезю завдяки непорозумінням в українській колонії. Крезовська Громада не змогла прислати свого делегата на з'їзд.

Після докладів з місць з'їзд прийняв таку резолюцію:

«12-ий з'їзд Союзу, заслухавши доклади з місць, констатує загальний осуд громадами діяльності Паризької Громади. З'їзд з приємністю приймає до відома стреління Громад до посилення своєї громадської роботи. З'їзд доручає Ген. Раді прийняти на увагу побажання, висловлені делегатами, вжити всіх заходів, щоб допомогти організаціям здійснити їх плани. З'їзд доручає Ген. Раді звернути особливу увагу на стан Громади в Крезю та вжити всіх заходів до встановлення внутрішнього миру й усунення непорозумінь, що там існують.»

Після докладів з місць перейдено до докладів Генеральної Ради, Шкільної Ради і Генеральної Контрольної Комісії. Із докладів виявлено посилення праці по Союзу. Секретаріат працював інтенсивно, був повний зв'язок із усіма Громадами, заходи перед міністерствами про правний захист еміграції, здобуття «аві фаворблів», переїзду з одного департаменту до другого, паспортів справи, допомога безробітним і хворим. Засідань Ген. Ради відбулося — 15, вхідних паперів — 310, вихід-

них — 860: у великій кількості розсилалася українська література по Громадах.

Генеральній Раді вдалося приймати участь у розподілі грошей із фонду марки Нансена, завдяки чому відкрито по Громадах Союзу цілу сітку українських шкіл. Одержано із цього фонду до часу з'їзду 9.500 фр., які й пішли на утримання шкіл, і 1.560 фр. на безробітних. Із доповіді Шкільної Ради виявилось, що нею пророблено велику роботу. Існує вже 8 шкіл і поступово буде закінчено організацію шкіл в інших місцях, де знаходиться значна кількість українських дітей.

Із доповіді по скарбниці Ген. Ради виявилось: На прибутках — 20.158 фр. 55 снт., видатки — 19.239 фр. 35 с. Сальдо на час з'їзду — 919 фр. 20 с.

Генеральна Контрольна Комісія доклала, що нею знайдено, як по скарбниці, так і по секретаріату, все в порядку.

Після цих доповідів було прийнято такі резолюції:

«Заслухавши доповіді Генер. Ради, Шкільної Ради й Генеральної Контрольної Комісії, 12-й з'їзд Союзу констатує зменшення поступлень членських внесків, що утруднює діяльність Генер. Ради, і що спричинилося до видатків на загальні цілі Союзу решти з 1.000 шв. фр., позички Нансенівського Офісу. З'їзд стверджує всі видатки, зроблені з цієї позички.

«З'їзд поручає Ген. Раді вжити заходів до піднесення поступлень членських внесків. З'їзд доручає Ген. Раді хлопотатися перед Офісом Нансена про скреслення його позички 1.000 шв. фр.»

Що-до обіжника Головної Еміграційної Ради в справі продовження її уповноважень, з'їзд прийняв таку резолюцію:

«Заслухавши обіжник Головної Емігр. Ради про продовження уповноважень для неї ще на один рік, з'їзд з огляду на стосунки, що існують в Головній Еміграційній Раді, і турбуючись про її найбільшу працездатність на користь української еміграції, домагається негайного скликання Конференції для переобрання президії Головної Еміграційної Ради».

Детально було з'ясовано про хід підготовчої праці для скликання Всеукраїнського Національного Конгресу. В цій справі прийнято слідуючу резолюцію:

«З'їзд з великою присмністю вислухав доклад голови Генеральної Ради і висловлює подяку за цікаві інформації та доручає Генер. Раді працювати далі в цьому напрямку, інформуючи громадянство».

Після всіх доповідів і дебатів, Генеральна Рада, Шкільна Рада і Генеральна Контрольна Комісія склали свої уповноваження. На рік 1936-1937 обрано було новий склад Генеральної Ради в такому складі: п. Шумицький — голова, члени п. п. П. Вержбицький, інж. Нечай С., М. Ковальський і П. Йосипшин — всі одногосно: на запасових членів обрано п. п. Левицького та Афанасенка. До Генеральної Контрольної Комісії обрано п. Пашина — голова, п. п. Бацуцу й Безносюка — члени; на запасових членів — п. п. Силенка і Гусака.

В справі Шкільної Ради постановлено, щоб Генеральна Рада виділила її із свого складу, запрохавши до співпраці п.-о. прот. І. Бриндзана.

На другий день з'їзду, 31 травня, всі делегати на з'їзд, за присутності гостей — ген. О. Удовиченка, п. І. Рудичева та інж. С. Нечая, віддали під час обідньої перерви пошану світлої пам'яті Головному Отаманові С. Петлюрі, складаючи на його могилу китицю квітів.

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Новий проєкт совітської конституції й українське громадянство. З історії ліквідації української совітської державності.

Вертаємось знову до тої самої теми, якій був присвячений наш попередній огляд — до питання про нову совітську конституцію. З жалем доводиться констатувати, що ця така актуальна і така важна справа для тої частини нашої нації, що перебуває в межах ССРСР, по цей бік совітського кордону не викликала більшого відгуку. Ціла реакція обмежилася кількома статтями більше-менше випадкового характеру. Симптомів ширшого заінтересовання цією новою спробою червоної Москви фальсифікувати європейську опінію і пригасити безпідставними надіями незадоволення підвладної їй людности — тим часом не видно. Бажаючи дати матеріял до оцінки нового проєкту з погляду українських інтересів і пробудити до нього більше заінтересовання в нашому громадянстві, робимо спробу в цьому огляді зазначити ті шляхи, якими історично за часів совітської влади відбувалася ліквідація української державності, що завершується новим проєктом конституції.

* * *

Централістичні позиції большевиків і їх теоретичне обґрунтування були сформульовані Ленінінм ще перед війною, передовсім в його статтях, надрукованих у тодішньому петербурзькому журналі «Просвіщеніє», які увійшли в XIX том творів Леніна. В них Ленін, як програмне гасло, висовує державу централізованого типу, єдино яка, на його погляд, зможе забезпечити розвиток господарства, та висловлюється проти федерації. Коли він одночасно обстоює в цих статтях право націй на самоозначення, право на створення власної держави, то це гасло має у нього виключно тактичний характер. Він, за формулою Сталіна, проповідує роз'єднання для об'єднання: на його думку, пролетаріят пануючої нації мусить визнавати право на одділення пргнічених націй, але в той-же час пролетаріят пригнічених націй має дбати про те, щоб цього одділення не породити; в цей спосіб, мовляв, замість примусового наступить добровільне об'єднання.

Від цих своїх централістичних позицій большевики не відступили і в результаті того досвіду, який дала революція 1917 року. На 8-му з'їзді комуністичної партії в 1919 році, коли вони ходом подій примушені були признати федерацію, в резолюції про справу національних меншостей говориться, між иншим, таке: «В основу кладеться політика зближення пролетарів і півпролетарів різних національностей для спільної революційної боротьби за скинення поміщиків і буржуазії... як одну з переходових форм на шляху до повної єдності (підкресл. наше. В. С.) партія висовує федеративне об'єднання держав, організованих по совітському типу». Зокрема Ленін у своїх виступах на 8-му з'їзді спеціально зазначив, що справу української державності він не трактує поважно. Він говорив: «Україна була відділена від Росії виключними умовами і національний рух не пустив там глибоко коріння. Оскільки він виявився, німці його знищили (вышибли)... Там навіть з мовою справа стоїть так, що невідомо: масовою є українська мова, чи ні...» Дійсність, зокрема крах в 1919 році «уряду» Раковського на Україні, показала, що це легковаження української справи комуністами і Ленінінм було неправильним. Вони отже, лишаючись на тих самих принципових позиціях, були примушені змінити свою тактику. Ленін, говорячи в одній із своїх статей про завдання тактики комуністів, писав, що було б безмежно смішною річчю відмовлятися од лавірування, від використання суперечностей інтересів (хоч би тимчасових) між ворогами, від «соглаша-

тельства» і компромісів із можливими (хоч би й тимчасовими, нетривкими, хисткими й умовними) союзниками («Детская болезнь левизны в коммунизме»). Отже що-до української справи мусіли комуністи обрати цю тактику лавірування. Їм треба було створити фікцію «добровільного» об'єднання совітських республік. Тому в резолюції 12-го з'їзду комуністичної партії в березні 1923 року даються всякі аванси й обіцянки тим республікам, «добровільне» об'єднання яких мається перевести. В цих резолюціях говориться про те, що при будові центральних органів союзу треба забезпечити рівність прав і обов'язків окремих республік; про те, що треба республікам надати досить широкі права, зокрема бюджетові, щоб вони могли виявляти державно-адміністративну ініціативу; що спільні комісаріяти творяться, як спроба, і що, коли б їх діяльність набрала великодержавного характеру, їх буде ліквідовано; що треба організувати національні військові частини і т. д.

Проте фактично російські комуністи постійно й систематично обстоювали централістичні позиції, в міру зміцнення становища і збільшення своїх кадрів централістичні апетити що-раз зростали. Декларація про утворення союзу совітських республік і договір про це в своїй початковій формі були затверджені 30 грудня 1922 року з тим, щоб був вироблений ЦК'ом остаточний текст договору і декларації. Отже на нараді, скликаній ЦК комуністичної партії безпосередньо після 12 з'їзду 9-12 червня 1923 року з представників «національних» республік, було відкинено домагання українців, щоб комісаріяти закордонних справ і зовнішнього торгу продовжували лишатись республіканськими комісаріятами і не перетворювались в загально-союзні. В остаточному тексті договору і декларації, ухваленій ЦК'ом ССРСР 6 липня 1923 року, права і компетенції ССРСР значно розширені, а права і компетенції «союзних республік» звужені в порівнянні з початковою редакцією 30 грудня 1922 року. Виступи російських централістів проти УССР датуються з часів утворення ССРСР. Вже на слідуючому, 13-му, з'їзді комуністичної партії, в травні 1924 року, Зінов'єв підносить справу про те, що українізацію в УССР «надто сильно рушено» і що там треба перевести забезпечення прав національних меншостей. В 1926 і 1927 роках в центральному органі комуністичної партії «Большевик» з'являються різкі статті Ю. Ларіна, зкеровані проти українізації. Переводиться штучне виділення автономної Молдавської республіки; на протязі ряду років здійснюється виділення все нових і нових національних районів. В 1927 році оголошується статут бюджетових прав ССРСР і союзних республік, який значно обмежує автономію України в бюджетових справах.

Проте ці перші роки існування ССРСР були для совітської України рівняючи найспокійнішими. З часів першої п'ятилітки процес обмеження прав УССР набирає значно інтенсивніших темпів. Перебудовується система управління промисловістю і кооперацією в напрямі збільшення ще більшої централізації — це веде до урізання автономних прав «уряду» УССР. Касається самостійність земельного комісаріату УССР. Реформується загально-союзна статистика, ліквідується самостійне статистичне управління УССР. Ліквідується представництво УССР при уряді ССРСР. Комісаріят судівництва УССР підпорядковується загально-союзній прокуратурі. Завідування високом шкільництвом передається до компетенції загально-союзних установ. Творяться нові комісаріати в формі загально-союзних чи об'єднаних — важкої промисловости, лісової промисловости, харчової промисловости, совхозів, — чим відповідні права уряду УССР зазнають дальшого зменшення. Поруч з ліквідацією тих норм, які забезпечували автономність УССР, відбувається надзвичайно інтенсивним темпом процес фактичної ліквідації цієї автономности. Всі совітські установи, весь совітський устрій в ґрунті річей є функціональними органами комуністичної партії, яка через них виконує свої завдання і свою волю. За часів першої і другої п'ятилітки процес централізації в партії, процес підпорядкування всіх партійних установ директивам Політбюро ЦК, фактично

Сталіна, доходить до свого завершення. Стають можливими такі події, як фактичне повне підпорядкування ЦК комуністичної партії України уповноваженому Сталіна Постишеву, як проголошення на Україні найнебезпечнішим ворогом не «великодержавного» (російського), а місцевого, українського націоналізму.

Проект нової совітської конституції в прискореному темпі оформлює і закінчує ліквідацію решток української автономності. Він нищить ряд норм, які частинно союзними республіками, — очевидно не з їхньої волі, — і не використовувалися, але які все-ж давали їм певні права; це є норми, що торкаються управління промисловістю, кредитової системи, військового управління то що. Проект нової совітської конституції творить нові об'єднані комісаріати в загально-союзному уряді — охорони здоров'я і судівництва, — позбавляючи уряд УРСР майже в повному розмірі тих ділянок, в яких би він міг виявити свою власну ініціативу. Оточення Сталіна рішає, що наступив час, коли тактичний поворот, встановлений 12-им з'їздом, вже можна ліквідувати в повному об'ємі і од УРСР та інших «союзних» республік, цієї переходною форми на шляху до повної єдності, згідно з ухвалою 8-го з'їзду, можна лишити один тільки шильд, позбавлений всякого змісту й значіння.

* * *

Дуже характеристичним є те, що ліквідація автономності УРСР новою конституцією переводиться під гаслом заведення в совітській державі демократії, яку, мовляв, має принести цей новий проект. Можна тут зробити певні історичні аналогії. Маємо до діла з повторенням історії. Коли в другій половині XVIII від Катерина II ліквідувала рештки автономного устрою Гетьманщини, коментатори й апологети її великодержавної політики говорили, що на Україні нищаться застарілі і не відповідаючі духові часу устами, в той час як новий централістичний устрій, мовляв, буде збудований за останніми модерними зразками. В цей спосіб московська влада поступає й тепер. Збільшуючи й посилюючи централізаторський режим, вона обіцяє збудувати цю свою централістичну систему за демократичними зразками — до вселюдного і таємного голосування включно. Думаємо, що з обіцянок Сталіна наслідки для України можуть бути не ліпші, ніж ті, які мала Україна з обіцянок Катерини.

В. С.

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

— Іспанська громадянська війна та міжнародне становище.

На час, коли писано ці рядки, гостра увага європейського світу зосереджена на подіях, що переходять в Іспанії. Як відомо, 19-го минулого липня вибухла в ній революція. На початках здавалося, що це чергове, нормальне для Піренейського півострову, військове прохунціяменто, яке дуже швидко буде скінчене перемогою якоїсь одної сторони, ставши базою чи то встановлення нового режиму, чи скріплення старого, а в кожному випадку вся справа, як то й бувало давніше, не вийде по-за рямці добрих чи лихих внутрішніх змін. Вийшло інакше. Революція не обмежилась військовими колами, до неї пристали різноманітні верстви населення з цілої Іспанії; вона затяглася й перетворилася в справдішню громадянську війну, прибравши разом з тим і яскраво означений ідеологічний характер. Боротьба йде не за те, хто з осіб, яка політична група

чи партія стоятиме на чолі іспанської влади, як то було в історичних проунціяментах, а за те, яку соціальну структуру матиме майбутня Іспанія з середини та до якої групи європейських держав пристане вона назовні. Цей, новий для іспанської революційної традиції характер і зпричинився до того, що іспанські внутрішні, здавалося б, події зразу-ж перекинулись у площину міжнародних інтересів.

Які сили борються між собою в Іспанії? З часу останніх парламентських виборів на чолі влади стоїть там так званий н а р о д н и й ф р о н т, інакше — коаліція всіх лівих елементів, зачинаючи з комуністів і кінчаючи радикально-соціалістичними групами. Як відомо, ідея такого ф р о н т у зродилася для Європи в Москві, а перше її реалізування сталося в Іспанії, де вона й довела своїх прихильників до влади. Вже сама генеза цього ф р о н т у мабуть таки вказує й на його мету. Вона, як можна гадати, така: більше чи менше радикальними, — в залежності від обставин, часу й місця, — соціальними реформами пробити шлях для перетворення так званого капіталістичного ладу в так званий соціалістичний, — явна річ у московській подобі його. Для тих, хто був свідком, — коли можна так висловитись, — соціалізації Сходу Європи, досить було коротких вісток та трохи іспанських фотографій, щоб розуміти, що іспанський н а р о д н и й ф р о н т, хтів чи не хтів він того, а вказаним шляхом ішов. Не заховалося це й від очей демократичних, поміркованих середніх і консервативних груп іспанського населення, і вони під проводом видатніших генералів чиної служби, за якими пішли й звичайні вояки, із зброєю в руках повстали проти марксистської, як вони говорять, влади своєї батьківщини. Одної якоїсь назви повстанці не мають. Їх противники на початках звали їх монархістами, але коли виявилось з їх заяв, що про реставрацію вони не думають, то пришили до них загальну назву фашистів. Слово це, може, найбільше до правди, бо боротьба іспанських повстанців у основі своїй нагадує боротьбу Мусоліні проти італійських, а Гітлера — проти германських соціалістів. Але коли це й фашисти, то особливі, спеціально іспанські, остільки ріжнومانітні й складні елементи цього, як здається, гостро національного руху. Яку остаточну зовнішню форму прибере цей рух, коли б на його долю випала перемога, поки що не знати. Мабуть це буде, так мовити, безкоролівська диктатура, бо й диктатор вже с на поготові — генерал Ф р а н к о .

Хто з двох переможе, на день, коли писано ці рядки, не видно. Але вже один той факт, що боротьба затяглася, не говорить за великі шанси лівої іспанської влади. Та й умови, в яких вона веде боротьбу, для неї несприятливі, бо головні її сили складаються з ріжного роду міліції, до якої вступили представники анархістів, комсомолу, соціалістів та взагалі міських робітників. А така міліція, як то знаємо з досвіду, може мати революційне захоплення, але військова ціна їй невелика. В несприятливих умовах б'ються й повстанці, бо не пішли за ними аероплани, підводні човни, але зате основний їх поземний кадр складається з частин регулярної армії, серед яких є й випробовані африканські легіони.

Як то й буває завжди з громадянською війною, про перебіг справи чужина має дуже непевні інформації, бо кореспонденти, які там випадково можуть опинитись, звичайно мало знають і до того ще й дуже пристрасні, а офіційні повідомлення ворожих собі сторін, як правило, перебільшують, неправдиво викладають ситуацію й одні однім протирічні. Як здається, однак за останніх днів боротьба зосередилася навколо Мадриду, що його широким колом оточено повстанськими військами. Може там і буде вирішена доля влади, доля повстання, доля Іспанії, а з нею, як це можна припускати, й доля того, який характер приберуть європейські міжнародні взаємини у ближчому майбутньому.

Громадянська війна в Іспанії, як камінь з неба, впала до й без того зкатуламученої води європейської дипломатії. Тяжкі занепокоєння й утруднення встануть перед нею, — все одно хто там в Іспанії не переможе, — влада, чи ген. Франко. Бо-ж з перемогою н а р о д н ь о г о ф р о н т у посилен-

на буде в Європі Москва, бо дістане вона нову базу в Іспанії та в Мароко, впливаючи звідтам не лише на рівновагу в Середземному морі, але й у цілій Європі. Коли-ж переможцем стане Г е н е р а л Ф р а н к о , впливи в Іспанії перейдуть до Мусоліні та до Гітлера і фронт Париж-Москва-Прага буде значно послаблений, — на цей раз з боку Піренейських гір. Ці утруднення, властиво кажучи, вже й почалися. Місцева боротьба між іспанською владою і повстанцями, як вказує преса, вже й зараз перетворюється в європейську боротьбу між «марксизмом» та «фашизмом». Бо-ж на оборону н а р о д н ь о г о ф р о н т у виступили вже аналогічні політичні організації у Франції та в Англії, з Бельгії навіть виїхав до Іспанії голова II Інтернаціоналу, а з ССРСР до Мадриду ідуть гроші, офіційно поки що означені сумою в 36,5 мільйонів франків. З другого боку, генерал Франко, починаючи повстання, звідкись мав готових пів мільярда франків, а на підвладну йому територію в Мароко долітають італійські аероплани, доходить німецьке військове постачання і т. д.

Перший збройний конфлікт між двома ідеологічними системами державного ладу, а втім і між двома європейськими блоками, неначе-то вже розпочався в далекій, досі ніби-то ізольованій од усіх Іспанії. Що правда, назверх має він поки що не офіційний характер. Гроші до генерала Франка йдуть приватні, неначе-то з якогось гамбурського банку. Гроші з ССРСР до народного фронту мають приватню подобу робітничих пожертв. Аероплани до обох сторін прилітають те-ж приватні, мабуть так само приватне буде й військове постачання.

Як довго втримається цей приватній характер боротьби і чи втримається він — не знати. Щоб його усталити, Франція взяла на себе ініціативу й звернулася до важливіших європейських держав з пропозицією проголосити повний нейтралітет їх урядів що-до справи іспанської громадянської війни. Пропозиція ця прийнята всіма великими державами, але прийнято її в тій подобі, в якій її приймає й сама Франція, тоб-то н е й т р а д і т е т м а є б у т и у м о в н и й . Це означає, що його будуть дотримуватись лише доти, доки не робитимуть інші. Такого роду нейтралітет, як здається, проголошується по-перше в історії дипломатичних взаємин, але він, треба визнати, відповідає міжнародньому стану річей на сьогодні. Ніхто зараз не може ручитись за іншого, ні за самого себе, бо таке вогнище, яке повстало вчора в Іспанії, може завтра повстати на Балканах, в середині, на сході, — в кожному кутку неупорядкованої й неусталеної Європи. Під тим знаком живемо.

Observer

З П Р Е С И

«Царський Вѣстникъ», що виходить у Білграді, як «органъ народного движенія за возстановленіе Престола Православнаго Царя-Самодержца», приносить у своєму ч. 506 з 21 червня с. р. свого роду сенсацію в російських емігрантських ділах — число то присвячено Україні, правда, в специфічному «малоросійському» характері.

Довший час існує вже в Югославії так звана «Лига рускихъ офицероувъ и солдатъ запаса заграницей». На своєму чолі має та «Ліга» нашого таки земляка-«малороса» і в складі своєму, очевидно, має досить подібних йому. з тих, що у значній частині, — з причини своєї національної несвідомости, — складали російську денікинську, а потім врангелівську армії.

Початкові це прояви української свідомості, чи «реальна» російська політика, — але згадана «Ліга» почала цікавитися Україною.

Згадане число «Царського Вѣстника» й присвячено, треба думати, пропагандні «ідей» «Ліги» та інформації що-до її діяльності в «українській» справі.

Коли з передовиці під заголовком «Україна» згадати хоч би таке, як

«Неможлива Росія без Москви, але тако-ж неможлива і без Києва. Це була б уже не Росія, і поки б Москва не з'єдналась із Києвом, не зійшло б сонце над російською землею. Все це живе в серці росіянина, який не був і дасть Бог не буде провінційним шовіністом і свою велику батьківщину носить у своєму умі, як єдину матір, так я це значить, що «матушка Русь» — це не Москва і не Київ, і не Петербург, а це вся Росія і разом з нею всі православні християне»,

то цього уже досить, щоб уявити собі, наскільки далекі ініціатори всієї тієї затії од справжньої України, од дійсного, теперішнього стану річей. Таке безнадійне «малоросійство» можна було бачити хіба ще перед війною. Навіть де-які поважні росіяне дивляться тепер на українську справу інакше.

Трактуючи далі питання можливості одділення України от совітів, згадана передовиця мириться з усім — і з можливими

«чужоземними гарнізонами»

і з тим, що можливо,

«для російських діячів будуть істотні труднощі, що Україна в господарському відношенні буде предметом довгого визиску й що там буде продовжуватися навіть примусова українізація, яка так надокучила».

«Царській Вѣстникъ» турбується головне про те, щоб

«місцеві діячі й правителі не були ворогами православія й Росії».

Можливо, що на гетьманську Україну 1918 року вони ще могли б погодитися.

Можна було б навести кілька цитат і з «декларації» згаданої вище «Ліги», де говориться про «автономну Україну», і про наміри «Ліги» відновити якийсь, ніби існувавший і «розгромлений» в 1929 році на Україні «Комітет Звільнення України»

«з представників російських та українських організацій, а тако-ж військових, політичних та громадських діячів, що зв'язані з Україною походженням, народженням, або своєю попередньою службою».

Але коли до того прибавити з тієї-ж декларації заклики до всіх,

«в кому б'ється гаряче російське («русское») серце»,
або заяву про девіз Ліги:

«За вѣру, Царя и Отечество»,

або зазначити, що там-же наведено і благословення на «рятування» України покійного нині, відомого україножерством, митрополита Антонія, щоб представити собі ясно, про що власне в тій усій історії росіянам розходиться.

«Акцію» свою взялися було ці панове провадити широко. Навіть обрали собі й «український уряд», склад якого оголошено в тому-ж «Царск'ому Вѣстник'у», що, до речі, за майбутнього царя російського уважає «імператора» Кирила.

Ця історія дала повід «Послѣднимъ Новостямъ» до іроничної статті про «нові українські афери». Правда, вскорі після того ті-ж «Послѣднія Новості» донесли і про таку-ж неславну смерть, — яким було і народження, — «українського» підприємства «Лиги русскихъ офицеровъ и солдатъ запаса заграницей».

А та «Ліга», на її думку, мала такі добрі наміри: стати

«нільцем, щоб зв'язати існуючі російські й українські угруповання при звільненні батьківщини».

Не прийняли вони під увагу лише одного. А саме, що не існує жадного українського угруповання, не існує сьогодні жадного свідомого своїх національних інтересів українця, які могли б іти на якісь об'єднання з росіянами, щоб оновлювати «єдиную и недѣлимую».

Українським гаслом є — незалежна, самостійна Українська Держава, держава, створена українськими руками і для українського народу.

Коли хто з наших земляків, які знаходяться зараз на Балканах, що по невідомості своїй, або з яких інших причин, пішли були служити не своїй матері Україні, а знаходились на службі у віковичного ворога України Москви, віддаючи свої сили минулої революції не своєму краю, не українській армії, а чужій і ворожій Армії Добровольчій, коли хто з цих земляків наших бажав би направити свій гріх вільний або невільний перед своїм українським народом і перед своєю отчизною — Україною, то їм ніколи не пізно пристати до українських організацій, що боряться на еміграції за правдиві інтереси українського народу — за не від кого незалежну українську державність. А перед нашими українськими національними організаціями на Балканах стоїть велике поле для вдячної національної роботи серед тих з наших земляків, що знаходяться в російському таборі, між якими ще неясно, але бродять українські ідеї, і яких треба направити на єдино павильний шлях для українця — шлях національної боротьби для визволення рідного краю з-під панування одвічного ворога з півночі.

ХРОНІКА

З життя укр. еміграції У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імени С. Петлюри в Парижі

— За місяць червень поступили пожертви на Бібліотеку від: 1) Філії Військ. Т-ва в Регоні, збірка — 52 фр., 2) п. А. Семмо з Крезо — збірка під час академії, влаштованої Укр. Школою в Крезо, — 25 фр., 3) п. В. Філоновича — збірка під час академії в Празі — 352.20 фр., 4) пані Л. Масютиної — збірка під час панахиди в Берліні — 93 фр., 5) Філії Військ. Т-ва в Шато-де-ля-Форе — 39 фр., 6) п. Малинівського з Болгарії — 3.20 фр., 7) Головної Еміграційної Ради — відсоток з продажу марок національного податку — 7.25 фр., 8) Укр. Громади в Крезо й Моншанен, збірка під час свята пам'яті С. Петлюри і Франка — 69.50 фр., 9) Філії Військ. Т-ва в Ліоні, збірка — 177 фр., 10) п. Гусака з Ліону, дохід з продажу світлин картини «Вбивство С. Петлюри» — 12 фр., 11) Укр. Громади в Шалеті, збірка року 1935 — 103.50 фр. та збірка року 1936 — 150.10 фр., 12) Л. Перфецького — 5 фр., 13) Товариства «Українське Село» в Альґранжі — 49 фр., 14) п. Цибенка — 10 фр., 15) Володимира Конахевича з Н'ю-Йорку — 50 фр., 16) Збірки в Бельгії: під час академії в Брюселі від т-ва б. українських вояків та його філій у Льежі, Шарлеруа і Серенгу, від Т-ва «Незалежна Україна» в Брюселі та її відділів у Льежі і Серенгу — 167.55 фр. фр., 17) Голови Народного Дому у Ванкувері (Канада) А. Щербака, збірка — 80.25 фр., 18) Святочного Комітету Укр. Національних

культурно-просвітніх товариств в Монреалі, збірка під час академії — 24 долара, 19) Комітету Укр. Культурно-Просвітніх Товариств у Вінніпегу — доларів 20, 20) Української Громади в Шанхаю — 128 фр. фр., 21) Панотця П. Білоня з Америки — Трентонська Громада — 74 фр., 22) Протоієрея П. Корсуніського з Мінеаполіса — Громада в Мінеаполісі — 103.60 фр. фр. Всього поступило за червень — 2311 фр. 15 см.

Крім цих пожертв, що поступили до каси Бібліотеки, надійшли до 15-го червня пожертви до нашого представника в Польщі п. І. Липовецького од: 1) А. Золотницького — 2.85 фр., 2) Д. Лимаренка — 8.55 фр., 3) Є. П. — 28.50 фр., 4) П. Горбатюка — 9.95, 5) А. Калюжного — 4.30, 6) Олеси й Миколи Рабачуків — 2.85, 7) Відділу УЦК в Білостоці — збірка — 89.75, 8) Орієнтального Кола Млодих — збірка — 28.50, 9) п. С. Бартка — збірка в Калуші — 50.30, 10) Відділу УЦК в Івацевичах — 9.95. Разом фр. фр. 235.50.

Також повідомляє Український Центральний Комітет з Варшави, що до нього поступили такі пожертви: 1) Г. Мироновича — 14.25, 2) Відділу УЦК в Олександрові-Куявському — збірка — 32.90, 3) В. Тисаревського — карнавочна збірка в Українській Станиці м. Каліша — 59.90 і 4) Міжорганізаційного Комітету по урядженню урочистостей на 10-ліття смерті С. Петлюри — збірка під час академії — 286.15 фр. Разом 393.20 фр. фр.

— Пожертви книгами та іншими друкми й різними річима за місяць червень Бібліотека дістала від таких організацій та осіб: 1) п. Петра Зленка з Праги — 1 кн., 2) п. Яхна з Харбіну — 1 ч.

журналу й 5 прим. книжки, 3) Л. Перфецького — 1 кн., 4) В-ва «Українська Бібліотека» у Львові — 2 кн., 5) проф. А. Яковлева — 1 кн., 6) проф. В. Іваниса — 5 світлин, 7) п. Є. Вирового — 3 кн., 8) п. М. — 30 кн., 9) проф. В. Масютина — 3 гравюри, 10) інж. Є. Храпливого із Львова — 1 кн., 11) проф. О. Лотоцького — 1 кн., 12) І. Хмелюка — 1 кн., 13) І. Рудичева — 1 кн., 14) Ян. Олексюка з Брюсселю — 1 кн., 15) В-ва «Дешева Книжка» із Львова — 12 кн., 16) проф. О. Шульгина — 1 кн., 17) В-ва «Торбан» у Львові — 1 зшиток нот, 18) п. Маслюка з Шалету — 4 світлини, 19) п. І. Шаповала з Шалету — 13 світлин, 20) В-ва «Українська Преса» — 1 кн., 21) п. Ст. Скрипника з Луцька — 1 кн., 22) Волинського Українського Об'єднання — 2 світлини, 1 кн. і 5 пам'яток з днів обходин 10-ої річниці смерті С. Петлюри, 23) В-ва «Українська Культурна» у Львові — 9 аркушів репродукції орнаменту й малюнків, 4 портрета і 3 картини, 23) п. М. Шумицького — 5 світлин, 24) Укр. Громади в Шанхаю — 3 світлини з урочистостей пам'яті С. Петлюри, 25) Союзу Організації Інженерів Українців на Еміграції — альбом з статистичними даними про Україну, додаток до подарованої Союзом мапи України й Кавказу, 26) від пані генералової Богомольцевої — 11 книг, 27) проф. А. Яковлева — 1 світлина-мапа до книжки Целяріуса про Царство Польське, 28) Національного Музею у Львові — 1 брошура.

Всім жертводавцям та прихильникам Рада Бібліотеки складає свою глибоку подяку.

В Чехословаччині

— Економічна географія України. Український Технічно-Господарський Інститут (Подєбради в Чехословаччині) закінчив друком (на циклостилі) курс професора Української Господарської Академії Валентина Садовського: «Нарис економіки ук-

раїнських земель», що складається з 9-ти розділів (77 сторінок формату великої чвертки) і розглядає господарство земель, заселених українським народом, землі, що входили колись в склад Російської та Австрійської імперії, а тепер входять в склад совітської України, Румунії, Польщі та Чехословаччини.

Весь курс складається з 11-ти лекцій до кожної додано контрольні запити.

Книжка, якою її набувати окремо, коштує в ЧСР кч. 35.— по-за ЧСР — 38.— корон чеськ., а разом з навчанням — (студійне листування) 55.— корон чеських.

— Географія України. Український Технічно-Господарський Інститут гозаочного навчання, що провадить між іншим і курси українознавства, закінчив другим (на циклостилі) курс доцента українського Педагогічного Інституту в Празі д-ра Мирона Долницького: «Фізична географія України». Курс складається з 14 лекцій — 120 сторінок, формату великої чвертки, до яких додано ще 3 сторінки контрольних запитань та дві мапи: М. Кулицького — «Фізична карта України і суміжних країн» (мірило 1:5.000.000) та В. Кубійовича — М. Кулицького «Карта розміщення українського населення» (Відбитки з Української Загальної Енциклопедії). Взагалі весь курс видаю дуже чепурно. Хто записується окремо на цей курс, платить за нього з навчанням 65.— корон чеських. Хто-ж набуває саму книжку в ЧСР — Кч. 45, по-за ЧСР — Кч. 48.—

— Український Громадський Рух у ХХ столітті. Український Технічно-Господарський Інституту вже закінчив друком (на циклостилі) курс доцента Українського Педагогічного Інституту в Празі д-ра Панаса Феденка: «Український Громадський Рух у ХХ столітті». Курс складається з 12 лекцій і має 171 сторінку формату великої чвертки.

Книжка коштує в ЧСР — 52 кч. по-за ЧСР — кч. 55., а разом з навчанням — (перегляд студійного листування) — Кч. 75.

Річні збори Міжнародної Унії Прихильників Ліги Націй

1 червня с. р. почалася в Глазго, в Шкоції, і потім закінчилася в Единбурзі чергова асамблея Міжнародної Унії Прихильників Ліги Націй, на якій Українське Товариство Прихильників Ліги Націй представляв проф. О. Шульгин. Український делегат на цій асамблеї кілька разів забирав слово в ріжних справах.

Листи до Редакції

I.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Не відмовте вмістити на сторінках «Тризуба» подяку всім, хто прийшов нам з допомогою рідним словом у Парагваю.

На мій заклик на сторінках «Тризуба» прислати нам книги й часописи обізвалися: тижневик «Тризуб» — пакунок книжок, журналів і часописів: редакція журналу «Табір» (Варшава) — 4 примірники журналу «Табір»; Союз старших пластунок «Україна» (Прага) — 2 пакети книжок; п. Ковальський (Париж) — пакунок книжок; п. Катеринчак (Подєбради) — пакунок брошур та часописів. Всім цим установам, організаціям та окремим особам — наша щира подяка з далекого Парагваю.

Але просимо нас не забувати й надалі. Нужда на українське друковане слово тут дуже велика. Живуть українці в Парагваю організовано — в кожній колонії засновано Громаду або «Просвіту». Є навіть аматорські театральні гуртки. Але праця йде тяжко, бо бракує книжок. Ось, наприклад, у нашій бібліотеці, що існує 9 місяців, є всього 17 книжок на 64 члена. Всі книжки вже перечитані по кілька разів. Придбавати-ж з Європи українські книжки за гроші ми не можемо, так як па-

рагвайська валюта стоїть дуже низько і нам за виписані книжки треба було б платити непосильні для нас суми.

Тому ми звертаємось ще раз із закликом до українського громадянства — допоможіть нам рідним словом і тим допоможіть виховати по-українськи наших дітей, а тако-ж з обману вивести ще незрячих несвідомих наших братів, приспаних нашим ворогом. На цьому полі роботи тут дуже багато, і роботи впертої, так як треба з нашими національними ворогами боротися за вплив на душі наших братів.

Жертуйте книжки, журнали, часописи, драматичні твори, букварі, дитячі книжки й т. д.

Пожертви просимо слати на адресу:

Senor Augusto von Barga
fur Martyniuk
E n s a g n a s i o n . Paraguay.
Sud-America.

Бібліотекарь Громади

I. М а р т и н ю к .

II.

Високоповажний Пане Редакторе!

Ласкаво прошу Вас не відмовити помістити на сторінках Вашого тижневика слідує:

Вже довший час певна особа з Парижа, що зараз перебуває в нашій місцевості, розпускає чутки по-між членами Спілки Українських Господарів у Франції, а тако-ж між місцевим французьким населенням, про те, що я ніби, будучи керовником Біловіжського відділу Українського Центрального Комітету у Польщі, присвоїв собі 50 зол. польських, виданих УЦК для українських безробітних у Біловіжжі.

Цим категорично спростовую той наклеп і заявляю до загального відома, що одержані мною в свій час од Головної Управи УЦК у Польщі 50 зол. було мною слідуєчим способом розподілено між українськими безробітними у Біловіжжі: сотн. Негребецький — 5 зол., сотн. Шляревський —

7 зол., п. Коньків В. — 5 зол.,
 п. Шутович (заплачено в склепі за
 продукти, взяті ним) — 12 зол.
 20 гр., п. Ворика І. — 2 зол.,
 п. Сердюк — 2 зол., п. Покотило
 — 4 зол., пор. Тилиженко — 4
 зол. 80 гр., п. Рибчук І. — 8 зол.
 Разом зол. 50.—

Прошу Вас, Пане Редакторе,
 прийняти вислови моєї глибокої
 пошани.

А. Кітновський
 7 серпня 1936 р.

S u r y - a u x - B o i s , C o m
 breux (Loiret).

П о д я к а

В. Прокопович просить органі-
 зації і особи, які були ласкаві
 скласти йому співчуття в нещас-
 ливій пригоді, прийняти щирю по-
 дяку за теплу увагу і добрі по-
 бажання.

Н О В І К Н И Ж К И І Ж У Р Н А Л И

— Л е с я Б у к о в и н к а . В н у т р і ш н я у к р а ї н с ь к а
 п о л і т и к а . Накладом «Жіночих справ». Чернівці, 1936. Видання На-
 ціонально-політичної Бібліотеки «Хліборобської Правди». Ч. І. 16-о,
 24 стор.

— Ц е р к в а і Н а р і д . двотижневик, присвячений церковним і
 церковно-громадським справам. Крем'янець, 15 липня—1 серпня 1936,
 ч. 14-15.

Бюро вирізок із преси Франції і закордону

« А р г ю с »

(«Argus de la Presse», 37, rue Bergère. Paris 9)

випустило нове, семе, видання справочника всіх французьких видань
 на цілому світі:

«Nomenclature des Publications en Langue française du Monde entier»

Великий том, добре удокументований і прекрасно виданий, з методично
 уложеним матеріалом, містить більше 15.000 назв різних періодичних
 видань французькою мовою.

З в і т

з бесід при Редакції «Тризуба» на користь українських безробітних за час
 з 20. І. 1936 р. по 21. VI. 1936 року.

П р и б у т к и :

	франк.
Сальдо з поперед. сезону ..	69.90
Бесіда № 7 19. I	62.70
» № 8 2. II	59.65
» № 9 16. II	26.10
» № 10 1. III	43.15
» № 11 15. III	30.85
» № 12 5. IV	69.40
» № 13 26. IV	47.80
» № 14 21. VI	61.—
Пожертви: п. Шульга	4.—
» «Тризуб»	39.—

Разом ... 513.55
 Продано решту продуктів . 7.—

520.55

В и д а т к и :

	франк.
20. I 1 допомога ...	50.—
22. I 1 »	61.75
12. II 1 »	51.65
3. III 1 »	50.—
4. III 1 »	31.45
16. III 1 »	35.—
10. IV 1 »	20.—
10. IV 1 »	51.65
30. V »	51.65

Разом ... 403.15
 Решта на 1. IV 117.40

520.55

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя міста мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1936 році по-старому і за участі тих самих співробітників

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1936 РІК

У Франції на рік — 60 фр., на півроку — 30 фр., на три місяці — 15 фр., на один місяць — 6 фр.

	1 рік.	1/2 року	3 місяці	1 місяць	окр.число
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬША	18 зл.	10 зл.	5 зл.	2 зл.	0,60 зл.
РУМУНІЯ	500 лейв	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 м.	3 м.	2 м.	0,50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П.А.	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
БЕЛЬГІЯ	20 бельг.	10 б.	6 б.	2 б.	0,60 б.
БОЛГАРІЯ	200 лев	100 лев	50 лев	18 лев	5 лев

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris V

О д Р е д а к ц і ї

З кінцем ваканцій, з 1 вересня с. р. «Тризуб» по старому виходитиме щотижня. Наступне число має вийти в неділю, 6 вересня.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі
буде закрита од 15 серпня до 15 вересня с. р.

6 червня с. р. навіки упокоївся в Польщі

Полковник 3 Залізної дивізії

Г. ЧИЖЕВСЬКИЙ

про що повідомляють в глибокому смутку брат Покійного
М. Чижевський, ген. О. Удовиченко і Залізні стрільці.

Редакція і адміністрація : 42. rue Denfert-Rochereau, Paris V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редакційно-Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Imprimerie L. BERESNIAK. 12. Rue Lagrange. Paris (5).